

ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕНІКАУ БССР.

№ 80 (1614) Аўторак, 10 кастрычніка 1961 года Цана 4 кап.

ВЕДАЙЦЕ

Ведаю: на свеце ёсць дзяржавы,
Дзе цяплін стаіць праз
кружгі год.
Ды няма там гэтакіх славы,
Зэрочун з якою міль народ.

Ведаю: растуць алівы ў полі,
А дзіўныя лотас—каля рэк.
Ды няма там гэтакіх долі,
У якой жыве наш чалавек.

Ведаю: з паходняю Свабоды
Велічна стаіць і нон, і дзень.
Ды няма там шчасця для
народа.

Над Свабодой змроку чорны
ценя.
І ні тыя пальмы, ні алівы
Не крунцую экзатыкай мяне.
Ведаю: я тым ужо шчаслівы,
Што рэдзіўся ў роднай старане.

Каля ганку наша арабіна
Мне мілей за лотас, пальмаў
гай.
Са сваёю ласкай галубінай
Увайшоў у сэрца мілы край.

Нёс яго расек бурны, навалніцы,
Дансус у прэзек наступных
дзён.
А няма ні меры, ні граніцы
Любасці да краю—гэты ён.

Я іду: лён—злева, жыта—справа,
Граюць горы срэбнай зору:
Гэта ўсё маё, мая Дзяржава,
Сэрцу дарагае Беларусь.

Заспяваю я—па росах рэха
Коціцца ў туман—халодны
дым,
І даспелым коціцца атрахам
На лістах, на сэрцы па мамі.

А наддыце восень—над азіймай
Рунно шаўкавін пауцін.
О, мая жывая, мая Радзіма,
Вам я да канчын верны сын.

І ні тыя пальмы, ні алівы
Не крунцую экзатыкай сваёй.
Ведаю: я тым ужо шчаслівы,
Што жыў у краіне дарагой!

ВЫСОКАЯ ПАСАДА

Фота М. МІНОВІЧА.

«А дзіўна кам а моле і з Варшаўска-Градскай вобласці напісаў мне: «Ты, тапарыш Ангеліна, ужо семнаццаць год выдатна працуеш на трактары. Здаўляюся, чаму цябе не вылучаць на больш высокую пасаду?»

Дзіўна-чалавек! Хіба справа ў пасадах? Многія з радавых людзей ў нашай краіне вылучаліся на чытацкіх і назіральніцкіх іспытах. А я пераўвядзена застаюся трактарысткай і ганаруся гэтым, таму што ў нашай краіне кожная пасада ёсць высокая пасада, трэба толькі ўсёй душой аддацца сваёй рабоце...»

Вольга падвясціла гэтыя радкі ў кніжку славетнай трактарысткі Праксоды Ангелінай «Аб самым галоўным» і задумалася. Як хараша і проста напісала Ангеліна аб тым, пра што яна, Вольга Харанека, да гэтага столькі думала!

У іхній вёсцы Кіцін, вядома ж, не было і звадзенькі, каб хто з дзяўчат садзіў за руль трактара. Вольгін бацька, Якаў Іванавіч, усё думаў, што дачка, як скончыць сямгоддзі, падацца куды ў сельскагаспадарчы тэхнікум.

Вольга вельмі любіла развядзіць сады. За іхнім домам каторы ўжо год кожную восень таліны яблынь як зліплілі ад буйных антонавак. А Якаў Іванавіч марыў вывесці свой адмысловы гатунак.

— Вось падвучыцца, паразумеецца! — звычайна гаварыў ён Вользе, калі яна пасля уроку прыбывала да яго ў сад. — І выведзем мы з табай «рабінаўку». Цудоўныя яблыні будуць. Хоць і познія, затое да новых ляжаць будуць...

— А чаму — «рабінаўку»? — не разумела Вольга.

Стары Харанека паглядзеў чыста паголены на дачку: падалася яму, што Вольга расла дзіўнага дзіўнага чалавечка. Такія да ўсяго дакалаеша. І Якаў Іванавіч глуміўся, што даўно думае вывесці яблыню, каб і смак быў адметны ў ёй і да марозу каб устойлівай была, бы тая рабіна. Грошкі рабіны Вольга са сваёй сабрукай Марыяй Навоевай не раз абламылі познія восенню ў лесе. Цэлыя кошыкі прынісілі яны тых грошак дадому, і маці падвешвала пучкі ягад на гаршчыкі, каля коміна. Ах жа і смачныя былі ягады, калі мароз ужо размаляваў шыбы дзіўнымі ўзорамі і зымовымі вечарамі патрыскаваў па іх вухам!

Раніца, даўнашча. Вучыцца — гаварыў звычайна Якаў Харанека сваёй Вользе. — Салаволам будзе...

Не ведаў Якаў Іванавіч, што яго смачныя сямгоддзі Вольга даўно ўжо дамовілася з маўклівай Марыяй Навоевай пачаць сямгоддзі паўчыцца на трактарыстак. У тваіх руках руль машыны, ты чуюш, як б'ешся з вядомай мічанею, што і ў нас у рэспубліцы паспяхова развіваецца свай эстраднае мастацтва! І ўжо калі шыра сказаць, дык нашы выканаўцы не ўступаюць талентам іншых краін. Іншая справа, што мастры Беларускай эстрады, занятыя пераважна абслугоўваннем сельскіх гледачоў, яшчэ рэдка выступаюць у Мінску, мала знаёмыя шырокаму аўдыторыю з навінкамі свайго рэпертуару. Таму з такой цікавасцю і былі сустраты іх канцэртныя агляды ў акумуляцыі Дома афіцэраў, якія з'явіліся довае абліччавы творчы справядзачы перад пачатковымі сталіцамі напрыклад XXII з'езда нашай партыі.

«Ад шчырага сэрца» — так пазытычна, па-народнаму назвалі Беларускае артысты сваю новую канцэртную праграму. Яна, вядома, зроблена не ў форме нейкага цэльнага тэматычнага прадстаўлення або эстраднага агляду з адзінай ідэяй задумай. Ды тэка задача, відаць, і не ставілася. Гэта зборны эстрады канцэрт, куды увайшлі творы розных жанраў, пачынаючы ад вясёлых танцаў і пародыі і скончыўшыся дзіўнымі Мікалай Шышына і Рыгора Дзідзенкі і канчэю фельетонамі, вядомымі і інструментальнымі творами, мастацкай акрабяткай.

І ёсць спробе абыграць і асэнсаваць самую назву «Ад шчырага сэрца», надаць ёй мэтазонавае значэнне. Не выгледова нават заключная песня, якая выконваецца ўсім удзельнікам канцэрта, пачынаецца тымі ж дэбелымі, задуманымі словамі, звернутымі да прысутных у зале.

Першае і другое аддзяленні роліцаў не адолькавае ўражанне. Яны розніцца не столькі падбо-

рыла па яго самалюбству, бо колькі дзён хлопек стараўся нават не сустракацца з дзяўчатамі.

— Мы не горныя за хлопцаў,— сказала старынін калгаса Васілю Паўлавічу Нікіфару Волга. — Думаем, што добра і прыйдзецца паднатужыцца, каб ад нас не адстаць.

Васіля Паўлавіча дзяўчаты, як і ўсе кішчы, паважалі. Чалавек высокай культуры, старыня і цяпер, здавалася, заставаўся на стаўнікам для сваіх калгаснікаў. На лашкае піжмакі Нікіфару і цяпер насяў значок «Выдатнік народнай асветы». У той час Васіля Паўлавіч узначальваў самы буйны ў вобласці Шчырнінскі дзіцячы дом, у вайну партызанам на Віцебшчыне. А калі Нікіфарав абралі старынін «Чырвоны зоркі», калгасныя справы ўвачавідкі паддалася ўгару.

— Я не паручу, — адказаў талды старыня. — Толькі глядзіце, каб не падкачалі.

Ох, і працавала ж дзяўчаты ў вайну! Каб не было пыху ад перасохлай зямлі, селі кукурузу ноччу. А потым — пачалася падкорка, догляд маленчкіх коўных раслінкаў. Ішоў час, і кукурузныя сцяблы наліваліся сокам. Лапушчыце лісце ўсё смялі і смялі шыпталася з ветрыкам, усё вырадзілі выраслабавыя акуртаныя квалдаты. Цяпер старыня чэсціком заглядаў на ўчастак дзяўчат. Прыходзілі, паглядзеўшы чыбіяны сцяблы і шэста сам сабе выліваў.

— Каго вы там зачароўваеце? — жартам пытала на павароце трактара Вольга старыня.

— Слаўная кукурузка расце,— радасна адказаў Васіля Паўлавіч. — Толькі б убралі ў час.

— Убраві! — супакоіла старыню Харанека, а Навоева талды бліснула з-пад доўгіх вяс чорнымі вачыма і загадкава ўсміхнулася.

— Мікалай стаў, шкром патыліну і прыдзірлівым вокам сачыў, як заверніцца на павароце Вольга з плугамі. «Не, чарыка,— заўважыла падумаў ён.—Здарова націскае. Нават дарогу лямкамі не драпаўна...»

А потым зменшыўшы на Вольчыным трактары стала сабрука—Марыя Навоева.

— А ўсё ж шкада, Вольга, развітвацца з табай,—сказаў талды Мікалай, калі дзавалася, што пачаўся на ішоў машыну.

— Бач, які жаласнік,—паківала галавой Вольга.—Мы яшчэ прыпомнім табе «жаноцае насенне»...

Ішоў 1958 год. Партыя кінула ўсе сілы на ўздым сельскай гаспадаркі краіны. Ші ж маглі яны, дзяўчаты, працаваць талды не на пашу сілу? Як толькі Вольга прыходзіла змяняць Марыю, талды ледзь не валілася з ног. Дзяўчына аж учарнае, і Вольга адночы ўстрыжана запытала: ці не захавалася тая?

— Дзяўчачка ты, Вольга,—паківала Марыя галавой.— Зірні на сабе ў люстэрка і ў цібе адны ночы блішчашы... Стамляюся я, Лягу, дык ні ног, ні рук не чую,—прызналася яна.—Аднак жа мы дакажам, на што златныя...

Яны такі і даказалі. У МТС не ўзабаве дзяўчаты сталі першымі і далёка абганілі Мікалай Харанеку і іншых трактарыстаў па ўсіх паказчыках. Муціць, гэты вельмі ўд-

3 СУЧАСНАСЦЮ ПОПЛЕЧ

Роздум над праектам праграмы

га, дык пра нашу літаратуру мы не можам сказаць, што за апошні час у ёй з'явіліся творы роўныя па сіле ўздзеяння на чытацкіх і назіральніцкіх іспытах. А я пераўвядзена застаюся трактарысткай і ганаруся гэтым, таму што ў нашай краіне кожная пасада ёсць высокая пасада, трэба толькі ўсёй душой аддацца сваёй рабоце...»

У рэспубліцы, мые здаецца, за апошні год асобна работа з творчай моладдзю. Сталя літаратуры ў друку рэдка гаворыць пра пісьменнікаў, якія робяць першыя крокі ў літаратуры. Чаму б, скажам, газете «Літаратура і мастацтва» не ўзяць штосці карыснае ў гэтым сансе ў «Літаратурнай газетзе», дзе і Міхаіл Святлоў і Аляксандр Праксеў уводзяць у «добры шлях» найбольш таленавітую літаратурную моладзь.

Удумваючыся ў мудрыя словы праекта Праграмы Камуністычнай партыі, дзе гаворыцца, што «культура камунізма, якая ўвабрала ў себе і развілае ўсё лепшае, што было створана сусветнай культурай», — новай, вышэйшай ступенню ў культурнай развіцці чалавечства, хочацца сказаць, што ў эстэтычным выхаванні чалавеча камуністычнага грамадства значная роля належыць і творчым народным умельцаў, пачынаючы літаратарам, самадзейным кампазітарам, мастакам. Савецкі чалавек, шматгранны і высокаадукаваны, можа не толькі вынаходзіць аўтаматызаваныя латочныя лініі, але і ствараць сапраўды высокамастацкія творы. Трэба толькі падтрымаць і накіраваць яго творчыя магчымасці. Можна, вярта Саюзу пісьменнікаў падумаць аб тым, каб арганізаваць пераход літаратурных аб'яднанняў, як гэта робіцца ў брыгадах камуністычнай працы, а Саюзу кампазітараў прыкласці больш намаганняў да стварэння аб'яднаньняў самадзейных кампазітараў у гарадах і на новабудовах.

Час кліча да новых вяршынь не толькі ў стварэнні матэрыяльнага багацця працоўных, але і ў эстэтычным выхаванні чалавеча заўтрашняга дня.

Валентын ЛУКША, старшыня бюро літаб'яднання на будоўніцтве Полацкага нафтапрапарачага заводу, майстар.

Значны крок у гэтым напрамку зрабілі літаратуры нашай рэспублікі. На кніжных паліцах з'явіліся новыя кнігі Пётруся Бровіна, Івана Шамякіна, Шыны Іванчыкі, Максіма Танка. Радасна, што побач з кнігамі майстроў літаратуры дастойнае месца займае творчасць моладзі.

У Беларусі велічныя планы сямгоддзі з'явіліся пераўвядзены, якіх яна не бачыла за ўсю сваю гісторыю. Ужо больш трох год ідзе будоўніцтва гігантаў іхмічнай індустрыі — Полацкага нафтапрапарачага заводу і Салігорскага калійнага камбіната, Радзінскага прадпрыемстваў. Захалляюць поспехі працаўнікоў вёскі па ўздыму сельскагаспадарчай вытворчасці.

На жаль, наша літаратура, мые здаецца, не адлюстравала да гэтага часу на ўвесь рост роўнасці нашых дзён. У нас вельмі мала твораў аб сучасных, аб сучаснасці. Калі рускі цячач сустраўся з Баўлевым, пачаў у сабе ў пранікнёных радках новай паэмы А. Твардоўскага.

У Мінску часта прыязджаюць на гастролі розныя эстрадыныя калектывы, джаз-аркестры. І наглядзецца на тое, што далае не ўсе яны яшчэ могуць пахваліцца сваім арыгінальным, надзвычайна рэпертуарам, высокай культурнай выкананнем, публіка валам веліч на іх канцэрты. Вось некалькі папулярныя і ў велькай модзе цяпер эстрадыны жанры!

А ці ведоўчы мічанею, што і ў нас у рэспубліцы паспяхова развіваецца свай эстраднае мастацтва! І ўжо калі шыра сказаць, дык нашы выканаўцы не ўступаюць талентам іншых краін. Іншая справа, што мастры Беларускай эстрады, занятыя пераважна абслугоўваннем сельскіх гледачоў, яшчэ рэдка выступаюць у Мінску, мала знаёмыя шырокаму аўдыторыю з навінкамі свайго рэпертуару. Таму з такой цікавасцю і былі сустраты іх канцэртныя агляды ў акумуляцыі Дома афіцэраў, якія з'явіліся довае абліччавы творчы справядзачы перад пачатковымі сталіцамі напрыклад XXII з'езда нашай партыі.

«Ад шчырага сэрца» — так пазытычна, па-народнаму назвалі Беларускае артысты сваю новую канцэртную праграму. Яна, вядома, зроблена не ў форме нейкага цэльнага тэматычнага прадстаўлення або эстраднага агляду з адзінай ідэяй задумай. Ды тэка задача, відаць, і не ставілася. Гэта зборны эстрады канцэрт, куды увайшлі творы розных жанраў, пачынаючы ад вясёлых танцаў і пародыі і скончыўшыся дзіўнымі Мікалай Шышына і Рыгора Дзідзенкі і канчэю фельетонамі, вядомымі і інструментальнымі творами, мастацкай акрабяткай.

І ёсць спробе абыграць і асэнсаваць самую назву «Ад шчырага сэрца», надаць ёй мэтазонавае значэнне. Не выгледова нават заключная песня, якая выконваецца ўсім удзельнікам канцэрта, пачынаецца тымі ж дэбелымі, задуманымі словамі, звернутымі да прысутных у зале.

Першае і другое аддзяленні роліцаў не адолькавае ўражанне. Яны розніцца не столькі падбо-

рэальным вечары. Р. Дзідзенка як вядучы другога аддзялення мае несумненна свае сталеюныя якасці: ён мякка, у стрыманай манеры, вядзе праграму, выступае з жартамі і пародыямі на розныя тэмы нашага жыцця. І ўсё ж хачелася б, каб ён пастараўся збавіць свой аднастайны «рэзэрвэскі» тон і быў такім жа вясёлым, шырым і дэбурдзішным артыстам, якім мы яго ўбачылі пры выкананні музычных сатырычных куплетуў на матэрыял вядомай рускай песні «Помню, я еце маладушкой была»...

З першага аддзялення запаміналася цікавая сцэнка разоучага жанра «Партызанскія сустрэчы». Пабудавана на беларускім матэрыяле з выкарыстаннем у якасці музычнага фону папулярнай «Лесныя песні» Ул. Алоўнікава, яна расказвае пра тое, як штогод збіраюцца былія Беларускай партызаны на месцы баўў з гітэраўдымі, успамінаючы мінулыя паходы

свае сілы на выкананне дэволі немудрагелісты, «экзатыкай» пеленек, нештамат «Аргенцінскай карнавалка», кубінскай «Маленька лодка» або вельмі сентыментальнай песні Кузнцова «Першыя кветкі». І наогул, чаму Э. Міцўль павінен спяваць абавязкова адны інтымныя, любовныя песні? У Беларускае ж спявае выдатны голас і ён можа з поспехам выконваць не толькі песенны рэпертуар, але і арні з класічных апэрат і камічных апэра, а разам з Э. Зігер — дуты з музычнымі камедыямі савецкіх кампазітараў. Гэта не пад сілу, скажам, І. Вішнеўскай (яе вядомыя здольнасці даволі сцяпляць і абмежаваны), таму яна як прылучна жарнавае спявачка зусім правільна падбірае для сябе рэпертуар.

Зноў перадаваў сваёй віртуознай тэхнікай Ігры на цымбалах лаўраў У. Сувенетага фестывальна моладзі ў Мінску В. Бурноў. У суправаджэнні піяністкі П. Жані, якая, дарчы, добра адыгравала на працягу ўсяго канцэрта, Беларускае цымбаліст выканаў дзве венгерскія народныя мелодыі і «Лягнінку».

На наш погляд, не зусім удачы першы нумар праграмы — фантазія на тэмы песень Беларускае кампазітараў, напісаная канцэртмайстрам філармоніі Л. Мольдэрам і выкананая інструментальным секстэтам. Па сваёй музыцы яна электычна і малавразнае. Шкада, што нам не дзавалася ўбачыць добрага танцавальнага нумара, таму што жорганна харэаграфічная сцэнка «Перад экзаменам» у выкананні А. Воўчыч і В. Цярэшчанкі — бедная па сваёй задуме і не вызначыцца выдатнымі пастановачнымі якасцямі.

Вярта адзначыць выступленне артыстаў арыгінальнага жанра Вен Лі, А. Дудкіна, акрабятчыную пару майстроў спорту Н. Цімафеевай і В. Ржэўскага. Яны даўно ілі і зрабілі больш разнастайны канцэртную праграму.

Выступленні Беларускае эстрады ацэраў паказалі, што гэты жанр мастацтва паспяхова развіваецца ў рэспубліцы.

Г. ЗАГАРОДНІ.

У КНІГУ ГОНАРУ

Днімі калегія Міністэрства культуры БССР і прэзідыум БРК прафсаюза работнікаў культуры паставілі накіраваны ў Кнігу Гонару лепшыя работнікі кінасеткі рэспублікі, якія ў спалучэнні з дасціпнай сустрэчай XXII з'езда КПСС дэтармінава вынакні гадзавыя планы кінаабслугоўвання насельніцтва.

У Кнігу Гонару занесены імямі М. Бурчаўскі, С. Адамаў (Асіповічскі раён), С. Каган, М. Кічельсон, В. Кармаан (Бабруйскае раён), Я. Герасімава, М. Лазоўскі (Напальскае раён), В. Кузюць (Горачскі раён), М. Назароў (Магілёўскі раён), І. Чугуню (Крычаўскі раён), Ул. Масіўскі, В. Гінтафт, І. Лазуцін (Чаускі раён), Ц. Ціменцін (Быхаўскі раён), М. Прамаўка, П. Чухуню, В. Чоліна (Касцюковіцкі раён), Н. Курнынава (Краснапольскі раён), І. Казіюшкі (Столінскі раён), а таксама шматлікіх выдучаўцаў ская раёнага аддзела культуры

М. Сянчук і майстар Полацкай кінарэамамоннай майстэрні П. Кавалева.

За актыўную прапаганду літаратуры ў Кнігу Гонару Міністэрства культуры БССР занесены Сцяпанаўская раённая дзіцячая бібліятэка (загадчык Я. Нехведовіч), Смалявіцкая раённая бібліятэка імя М. Багдановіча (загадчык М. Александрова), Дзяржынская раённая бібліятэка (загадчык Б. Сівашыньскі), Крупецкая раённая бібліятэка (загадчык І. Аленевіч), Полацкая раённая гарадская бібліятэка (загадчык Л. Гурэвіч), Маладзечанская гарадская цэнтральная бібліятэка імя Н. Крупецкай (загадчык К. Ліпнікіна), а таксама загадчык Копыцкай сельскай бібліятэкі Аршанскага раёна В. Барысаў, загадчыца Парчанскай сельскай бібліятэкі Талачынскага раёна Л. Бувіч.

Рэспубліканская кніжная выстаўка ў Мінску

У Дзяржаўнай бібліятэцы БССР імя Ул. І. Леніна адкрылася вясціна кніжная выстаўка «Выдучаўцаў Беларусі», прысвечаная XXII з'езду КПСС.

На ёй шырока прадстаўлена палітычная, навуковая, вучэбна-педагагічная, сельскагаспадарчая, мастацкая, вытворчая і дэдакчынная літаратура. Велікае месца займае асабліва цікавыя плакаты.

Экспазіцыя ахоплівае больш 1000 выданняў. Яна знаёміць наведвальнікаў з ростам кнігавыдучаўчай справы ў рэспубліцы за мінулыя 20 год і паказвае пераважны выпуск літаратуры і іншых выданняў ам да 1960 года.

У выстаўцы прымаючы ўдзел Дзяржаўнае выдучаўца БССР, вучэбна-педагагічнае выдучаўца, сельскагаспадарчае выдучаўца.

Выдучаўца ЦК КПС «Звязда», Міністэрства вышэйшай, сярэдняй спецыяльнай і прафесійнай адукацыі, Акадэміі навуў БССР, газетна-часопіснае выдучаўца і рэдакцыйна-выдучаўца аддзельны інстытут навукова-тэхнічнай інфармацыі і прапаганды Саўнарга БССР і Дзяржаўнай бібліятэкі імя Ул. І. Леніна, паліграфічны камбінат імя Якуба Коласа.

Выстаўку адкрыў Міністр культуры БССР Р. Я. Кісялёў. Паказавшы ўвагу на кніжны прадукцыю выдучаўцаў рэспублікі, адбудуцца сустрэчы паліграфістаў, выдучаўцаў работнікаў мастацка-дзіцячай культуры для абмеркавання пытанняў паліпашына мастацкага афармлення і паліграфічнага выканання.

АД ШЧЫРАГА СЭРЦА

НА КАНЦЭРТАХ МАЙСТРОў БЕЛАРУСКАЙ ЭСТРАДЫ

рэальным вечары. Р. Дзідзенка як вядучы другога аддзялення мае несумненна свае сталеюныя якасці: ён мякка, у стрыманай манеры, вядзе праграму, выступае з жартамі і пародыямі на розныя тэмы нашага жыцця. І ўсё ж хачелася б, каб ён пастараўся збавіць свой аднастайны «рэзэрвэскі» тон і быў такім жа вясёлым, шырым і дэбурдзішным артыстам, якім мы яго ўбачылі пры выкананні музычных сатырычных куплетуў на матэрыял вядомай рускай песні «Помню, я еце маладушкой была»...

З першага аддзялення запаміналася цікавая сцэнка разоучага жанра «Партызанскія сустрэчы». Пабудавана на беларускім матэрыяле з выкарыстаннем у якасці музычнага фону папулярнай «Лесныя песні» Ул. Алоўнікава, яна расказвае пра тое, як штогод збіраюцца былія Беларускай партызаны на месцы баўў з гітэраўдымі, успамінаючы мінулыя паходы

свае сілы на выкананне дэволі немудрагелісты, «экзатыкай» пеленек, нештамат «Аргенцінскай карнавалка», кубінскай «Маленька лодка» або вельмі сентыментальнай песні Кузнцова «Першыя кветкі». І наогул, чаму Э. Міцўль павінен спяваць абавязкова адны інтымныя, любовныя песні? У Беларускае ж спявае выдатны голас і ён можа з поспехам выконваць не толькі песенны рэпертуар, але і арні з класічных апэрат і камічных апэра, а разам з Э. Зігер — дуты з музычнымі камедыямі савецкіх кампазітараў. Гэта не пад сілу, скажам, І. Вішнеўскай (яе вядомыя здольнасці даволі сцяпляць і абмежаваны), таму яна як прылучна жарнавае спявачка зусім правільна падбірае для сябе рэпертуар.

Зноў перадаваў сваёй віртуознай тэхнікай Ігры на цымбалах лаўраў У. Сувенетага фестывальна моладзі ў Мінску В. Бурноў. У суправаджэнні піяністкі П. Жані, якая, дарчы, добра адыгравала на працягу ўсяго канцэрта, Беларускае цымбаліст выканаў дзве венгерскія народныя мелодыі і «Лягнінку».

На наш погляд, не зусім удачы першы нумар праграмы — фантазія на тэмы песень Беларускае кампазітараў, напісаная канцэртмайстрам філармоніі Л. Мольдэрам і выкананая інструментальным секстэтам. Па сваёй музыцы яна электычна і малавразнае. Шкада, што нам не дзавалася ўбачыць добрага танцавальнага нумара, таму што жорганна харэаграфічная сцэнка «Перад экзаменам» у выкананні А. Воўчыч і В. Цярэшчанкі — бедная па сваёй задуме і не вызначыцца выдатнымі пастановачнымі якасцямі.

Вярта адзначыць выступленне артыстаў арыгінальнага жанра Вен Лі, А. Дудкіна, акрабятчыную пару майстроў спорту Н. Цімафеевай і В. Ржэўскага. Яны даўно ілі і зрабілі больш разнастайны канцэртную праграму.

Выступленні Беларускае эстрады ацэраў паказалі, што гэты жанр мастацтва паспяхова развіваецца ў рэспубліцы.

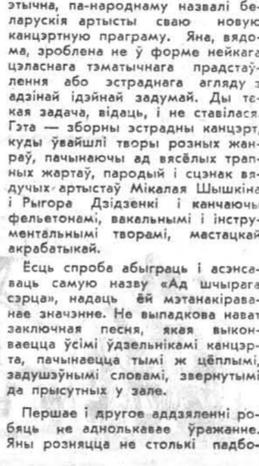
Г. ЗАГАРОДНІ.

цымблячы ночы каля ляснага вогнішча, са смуткам успамінаюць сваіх загінутых баявых таварышаў.

М. Шышкін усхвалявае перадаў авест герцаінага расказу, які суправаджаўся ўдала выкарыстанай у ім алоўнікаўскай музыкы.

Добра прымалі гледачы герцаінае музычна аформленае фельетон «Жыццё і песня» (выканаўца М. Зорны) і «Вяртанне сабра» (выканаўца — дыпламат Усесаюзнага конкурсу артыстаў эстрады В. Спіткоўскай). Дарчы, і напісаны гэтыя творы самім же Зорным у саўтэрстве з І. Меем.

Наша філармонія можа ганерчыцца сапраўдымі эстрадынымі спявачкамі, такімі, як Э. Зігер, Э. Міцўль, М. Пушкароў, І. Вішнеўскае. Асабліва вялікае ўражанне пакідае выступленне двух першых выканаўцаў, якія валодуюць моцнымі, вялікага дыяпазону галасамі, маюць добрую тэхніку і музычнасць. Шкада толькі, што Э. Зігер і Э. Міцўль крыху збядняюць свае вядомыя магчымасці, траціць

Праграму вядзе артыст Мікалай Шышкін.

Спявае Элеанора Зігер у суправаджэнні інструментальнага квартэта.

Спявае Элеанора Зігер у суправаджэнні інструментальнага квартэта.

НОВЫЯ ВОБРАЗЫ

французскага кампазітара А. Адама «Жызе́ль». Драматычна намысаны сцэны і музыка меладычна і задушевна музыка стварылі гэтым балету сусветную славу. Нямалыя на складанасць партыі Жызе́ль, у нас ёсць улюбёныя, у нас ёсць таленавітыя балерыны Л. Ражанова, І. Савельева, Н. Давыленка і А. Карякина, здоленыя перадаць шчырасць пачуццяў, душэўную чысціню і натхненнасць вобразаў.

У адзін вечар з духавымі інструментамі мы збярэмся паказаць гледачу аднаактовы балет «Шэразада», створаны па сям'янавым сюжэце М. Рымскага-Корсакава.

У тэатры распрацаван даўгадоўны план капітальнага ўзнаўлення оперных і балетных спектакляў. Гэта оперы «Барыс Годунов», «Аїда», «Фауст», «Дзюлькіот», «Палессе», балет «Дон-Кіхот». У спектаклі будуць уведзены новыя выканаўцы, мы таксама зробім для іх новае афармленне.

У рэпертуары нашага тэатра яшчэ вельмі слаба прадстаўлены лепшыя оперы і балеты кампазітараў саюзных рэспублік і братніх сацыялістычных краін. На нашай афішы павінны заняць надзейнае месца і такія творы.

У апошнія гады адбылося значнае амаладжэнне ўсіх творчых калектываў тэатра. Пакінулі сцэну многія старэйшыя майстры опернага і балетнага мастацтва, якія адыгралі вялікую ролю ў творчым станаўленні тэатра. Некалкі маладых, здольных спевакоў уліся ў калектыв салістаў і сцэлы. Сярод іх выхаванка Саратаўскай кансерваторыі (меха-сапрана) Роза Анкевіч, выпускнік Беларускага вартары Міхаіл Пушкарэў (бас), Іван Шчэцін (тэатар).

У балетны калектыв прыйшла група выхаванцаў Мінскага харэаграфічнага вучылішча. Новымі маладымі сіламі папоўніліся хор і аркестр. Шапер у тэатры сфармаваўся моцны творчы калектыв, здольны вырашаць самыя складаныя мастацкія заданні.

У шматлікім калектыве тэатра сотні арыстатаў і работнікаў дэпартаменту, асабліва ў афісавых і кантрактных спецыялістаў, якіх афармляў мастакоў і многіх іншых афісавых спецыялістаў.

У канцы будучага года мы спадзяемся паставіць і новую сучасную лірычную оперу Ю. Семіянікі па лібрэта А. Бацькіна. Опера «Залаты вальс» аб жыцці нашых маладых вучоных.

Кампазітар Я. Глебаў разам з лібрэтыстам М. Альтуховым пачынае пісаць камічную оперу аб жыццядараснай беларускай моладзі.

У снежні пакажам оперны спектакль па творы ўкраінскага савецкага кампазітара Ільі Польша «Церамок» (лібрэта С. Маршака). Пастапоўка гэтай оперы даць магчымасць пашырыць кантыгент нашых гледачоў за лік дзяцей дашкольнага і малодшага школьнага ўзросту. У гэтай оперы для маленькіх удала спалучацца змайманасць сюжэта з меладыйнай выразнай музыкай і каларытнай аркестравай.

Другім оперным спектаклем сезона з'явіцца опера М. Рымскага-Корсакава «Майская ноч». У светлай меладыйнай музыцы оперы выдатна ўвасоблены пастычныя вобразы народна-казачнай фантастыкі, жываліснасць карцін украінскай прыроды, якія ствараюць пастычную рамку для горадскага сюжэта, саргата лірызма і шчырым гумарам.

З зарубежнай класікі будуць паставлены раматныя оперы К. Вебера «Чароўны стралок», камічная опера Д. Обера «Чорнае дзіцё» і опера Дж. Пуччыні «Джыні» з Эдэладам.

Бліжэйшай пастапоўкай балетнай трупы тэатра будзе твор

атрам наладжана творчая сувязь з Нямейскай дзяржаўнай операй. З ГДР прыедуць нам клавір, акіяны афармлення і касцюмаў, а ў бліжэйшыя дні прыйдуць партытуры оперы «Р. Штраўса «Кавалер ружаў»» якую мы паставім на нашай сцэне. У сваю чаргу мы паслалі нямейскаму ансамблю фатаграфіі, якія адлюстроўваюць творчую дзейнасць Беларускага тэатра.

За апошнія гады рэпертуар тэатра папоўніўся радам буйных твораў класікі («Садко», «Чароўніца», «Пікавая дама», «Бальмаскарад», «Казка пра мёртвую царэўню і сем волатаў» і інш.) і, што асабліва важна, творами савецкіх кампазітараў, якія адлюстроўваюць актуальныя тэмы сучаснасці (балет А. Кара-Караева «Сцежкаю трому» і опера Ю. Семіянікі «Калючая ружа»).

Аднак нас слухана дакаралі за тое, што ў рэпертуары тэатра надыта вялікае месца займалі оперы «Карнепільскія званы», «Цыганскі барон». Улічваючы гэта, мастацкі савет тэатра вырашыў адмовіцца ад пастапоўкі запланаванай на 1962 год оперы

Сцэна з балета «Мара».

створства. Нашы спектаклі маюць істотны недахоп. Некаторыя з іх несеюць глыбокай рэжысёрскай думкі. Артысты оперы і балета, ствараючы той ці іншы вобраз, часта абмяжоўваюць сродкамі выказвання і выразнасці. Слаба адлюстроўваюць унутраныя жыццёвыя думкі і пачуцці герояў. У сцэнічных паводзінях асобных выканаўцаў нярэдка адсутнічае жыццёвая праўда. Ёсць і іншыя недахопы, без ліквідацыі якіх не можа быць сапраўды таўняным спектаклем.

Старонні таўняным музычным сцэнічным твораў замінае недахоп рэжысёрскіх кадраў.

Апроч работы на стаячары, калектыв тэатра наладзіў творчыя сустрэчы на буйных прадпрыемствах і ў навучных установах. Будуць канчаткова ўведзены ў работу навука і спецыялісты тэатра наладзіць творчыя сустрэчы з калгаснымі гледачоў. Значна больш павінна быць наша шэфска дапамога мастацка-самадзейнасці і народным універсітэтам культуры.

П. ПІОТАРОВІЧ,
дырэктар Беларускага дзяржаўнага тэатра оперы і балета.

Сцэна з оперы «Мара».

Варскае зноў знаёмства з творчасцю народных умельцаў на абласной выставцы.

Прэмія ўражае тое, што пашырыўся мастацкі кругавядзеньне іх самадзейных мастакоў, глыбіння і багатае жыццё, палешылася культура іх працы, з'явілася багацце элементаў сапраўднага прафесіяналізма.

Гэта прыкметна па ўсёй экспазіцыі і асабліва ярка ў некаторых найбольш значных творах.

Цікавыя творчыя пошукі вучня 6-й сярэдняй школы Брэста Г. Нычурэўскага. Серыя яго эцюдаў «Вечар», «Возера», «Маўклівы камені», «Шэразада» і інш. напісаныя смелым, мазком, гавораць аб тонкіх каларыстычным бачэнні мастака мастака, аб яго вялікай здольнасці чула перадаваць стан прыроды і ўласныя перажыванні.

Тонкую перадачу лірычнага «настрою» прыроды мы найраем у пейзажах і эцюдах артыста Брэсцкага тэатра Ю. Уласава.

У звычайнай дэкарацыйнай манеры выкананы В. Мудроўгіным кампазіцыя «На новы аб'ект», пейзаж «Светлая прасека», рад эцюдаў і эскізаў да трагедыі Пушкіна «Барыс Годунов». Свежыя па каларыту і шырокай манеры пісьма, работы яго, аднак, незавершаны. Цікавыя карціны пе-

Сцэна з оперы «Мара».

дагога Іванаўскага раёна А. Рукавоўскага «Золата заважанай багні» і «Зарэнь пад вечар» адраўніваюцца філіграннай дэталіроўкай у манеры старых майстроў. Аднак пачуццё меры аберагае мастака ад спаўзнання да натуралізму. Дзятля ў яго карцінах не засталася эласнасці мастацкага вобраза.

Гэта не вельмі, на жаль, скажыць пра работы педагога М. Кірава (Кобрынская музычная школа). Захоплены скрупулёзнай штудыроўкай малюнка і дакладным узаўважэннем дэталей ён часам забывае пра вобразнае абагульненне і ператвараецца ў абыякавага фатаграфіста. Так адраўніваецца з яго графічнымі пейзажамі «Рыцкія лясы», «Куды больш шыра гукаць яго іншыя замалёўкі» — «Перад навагоднім», «Калгас Калініна», «Марозны дзень», плакаты «Слава XXII з'езду КПСС», «Этапы вялікага шляху».

Саканітыя па фарбах і выкананню пейзажы «Зім» і «Вясна» паказваў студэнт з Пружан В. Пініч. З вялікім майстэрствам напісан Э. Тарасевічам з Баранавіч «Эцюд галавы каласіцы». Прыцягваюць увагу пейзажы сёлера з Драгічына В. Яроў «Жытца», «Сасновы бор», «Гай».

Цікавыя работы паказваў вядомы брэсцкі інжынер і рэаграв Д. Сакажыньскі. Сярод іх разны барэльф Ул. І. Лёніна, тонкая мініяцюра «Першы ўрок», інжынерная тэматычная шкатулка з відам Холмскай варот Брэсцкай крэпасці.

Драгічыньскі скульптар В. Макуха экспане абагулены партрэт «Герой Брэсцкай крэпасці» (галава, патрыраваны гіпс), «Партрэт дзяўчыны» (галава, патрыраваны гіпс) і «Дзярка» (бюст, дрэва). Найбольш удала ў сэнсе псіхалагічнай характарыстыкі «Дзярка», хоць адчуваецца, што майстар не зусім яшчэ авалоўваў матэрыял, не знайшоў патрыбных прыёмаў разбы па дрэву. Але прыёма адзначыць, што В. Макуха працуе ўжо ў матэрыяле (мармур, дрэва), чым не заўсёды могуць пахваліцца і некаторыя прафесіянальныя скульптары.

Парадаваў гледачоў работнік Кобрынскага прамакомбіната, уэльскі партызанскага руху І. Дарафейкін. Яго барэльф «Яны

Брэст.

ГЕРАІЧНАЕ У ЖЫЦЦІ І У ЛІТАРАТУРЫ

У АПОШНІ ЧАС нямаюць пішуць пра герайчнае ў нашай рэчаіснасці і пра разнастайнасць паказу герайчнага ў творах сучаснай савецкай літаратуры. Наша сучаснасць, калі герайзм стаў масавым і штодзённым, калі герайчыня справы савецкага народа ў камуністычным будаўніцтве, ў развіцці навуцы і тэхнікі, ў аваянні космасу здыююць увесь свет, калі значна выраслі густы чытачоў, іх агульнаадукацыйны ўзровень, па тэрабу глыбокага мастацкага асэнсавання, усёбакага і разнастайнага паказу ў творах мастацтва.

Ярка адлюстраван нашы рэчаіснасць — гэта значыць у першую чаргу стварыць шматлікіх герайчных характараў простых савецкіх людзей, будаўнікоў камунізму.

«Наша мастацтва закідана глыбока і прудзіва паказваць нараджэнне подзвігаў, раскрыццё духоўнага свету нашага сучаснага, яго пачуцці, думкі і імкненні» (М. С. Хрушчоў).

У чым сіла савецкага чалавека? Чаму ён здольны на подзвігі? На гэтыя пытанні імкнучы адказаць савецкія пісьменнікі як у творах пра Вялікую Айчынную вайну, калі ў барацьбе за жыццё і перамогу асабліва ярка выявілася тое, што з'яўляецца сутнасцю характараў савецкага чалавека, так і ў творах пра герайчыню будні сучаснасці.

Геройка вайны і працоўных будняў мае адну і тую ж маральна-валаную аснову. Нельга паспрабаваць зразумець подзвіг савецкага народа ў пасляваенным будаўніцтве без глыбокага асэнсавання жыццёвых выпрабаванняў і велічнай героікі народа ў Вялікай Айчынай вайне, а ўсеагульны герайзм савецкага народа ў барацьбе супраць фашысцкіх захопнікаў — без усведамлення таго, што толькі Савецкая ўлада і Камуністычная партыя здолелі ўзяць раней асталыя і прыгнечаныя народныя масы да свядомага ўдзелу ў гістарычным працэсе, выхаванні адказнасці кожнага савецкага чалавека за сваю дзяржаву, за будучае чалавецтва.

Толькі такі гістарычны падыход дазваляе нашым пісьменні-

кам раскрыць сутнасць героікі народа, змест подзвігу як найбольш канцэнтраванага выражэння герайзму. Подзвіг — гэта не істэрыйная ўспышка імгненнай мужнасці і храбрасці, а свядомы акт асобы. Савецкі патрыёт прымае аажнае рашэнне па закліку душы, але яго герайзм нікога агульнага не мае з «душэадукаваннем», фанатэчнай асаўдамі шкатулка.

Яго подзвіг — неабходнае выяўленне сапраўднай чалавечнасці, выражэнне адзінасця чалавека і справы, новае «вымярэнне» асобы, выхаванай савецкім ладом, Камуністычнай партыяй.

Здольнасць на подзвігі савецкага чалавека абумоўлена ўсім комплексам яго ідэяльна-маральных устояў, якасна новым, савецкім патрыятычным характараў, сваяшчаснае знаходзіцца ў тым, што яго асабісты імкненні адпавядаюць пачуццям і радаснага грамадства — камунізму. Агульнанародны інтарэс становіцца для яго такім бліжнім, важным, асабістым, што для дасягнення агульнанароднай мэты герой здольны пераадолець любы цяжкасці і пераходзіць, прайсці праз самыя суровыя выпрабаванні. Такое зліццё агульнанародных і асабістых інтарэсаў з'яўляецца асновай герайзму і подзвігаў савецкіх патрыэтаў.

Мы лічым, што патрабаванне да савецкіх пісьменнікаў маштаваць сувязь з нашым бурлівым жыццём, быць заўсёды ў яго віраві, глыбока і прудзіва паказваць шматлікіх герайчных характараў, вытокі герайзму савецкіх людзей робіць бязмысльным крытыкаў (С. Штут, Л. Скарына, Б. Салаўёў і інш.) аб тым, дзе аб'явіліся герайчыня і пачынаецца аб'яўленне, ці стала ўсё штодзённым герайчынем, калі герайчыня стала масавым, існуе ў штодзённым, аб тым, як паказваць у літаратурных творах герайчыню і аб'яўленне і г. д. Само патрабаванне шматлікіх характараў дазваляе нашым пісьменні-

рактару мае на ўвазе творы не з «втворчай» і не з «вжывай» тэмамі, а глыбока сацыяльнай творы, прасякнёнай вялікімі ідэямі сучаснасці, правядзімамі якіх і з'яўляюцца герайчыня вобразы, паказаныя як у працы, так і ў побыце, у пэсней сувязі з іншымі вобразамі.

Не паралельна існаванне герайчыня і штодзённага, а ўзаема-

Творчая праца

абумоўленасць і дыялектычная ўзаемазвязь аднаго з другім, пры гэтым герайчыня, як правіла, вынікае са штодзённага, звычайнага, бо ў штодзённых справах савецкіх людзей раскрываецца герайчыня прыродна нашага грамадства. Разам з гэтым, чым не ставім задачы робіцца паміж герайчынем і аб'яўленнем. Калі кожны крок, аб'яўленне героя, які не мае важнага значэння для агульнаграмадскіх інтарэсаў, падганяецца пад мерку герайчыня, то гэта можа прывесці пісьменніка да стварэння вобразаў ліжгероюў. Просты савецкі чалавек здольны на подзвігі, але гэтая здольнасць выяўляецца не заўсёды, выяўляецца па-рознаму ў кожнага чалавека. Калі ж пісьменнік абірае права ў простага савецкага чалавека быць героём, то з'яўляюцца вобразы людзей, якія жывуць у баку ад велічных спраў нашай эпохі, якія не здзяйсняюць за сваё жыццё нічога высакроднага, значнага, не пакідаюць ніякага следу ў жыцці. І тым не менш на такіх герояў часта наведваюць бірку з атэстачкай: звычайны, ардынарны герой, вобраз простага чалавека. Такі натуралістычны падыход не адлюстраввае ўсе праўды нашага жыцця, не адпавядае асноўным патрабаванням сацыялістычнага рэалізму, прыводзіць да таго, што герайчыня знікае са старонкі некаторых твораў.

Праблема станаўчача героя — праблема метадалагічная. Праз адносіны пісьменніка да вобразаў выяўляюцца яго погляды на рэчаіснасць, яго жыццёвы і сацыяльны вопыт. Палітычны перакананні, яго эстэтычны ідэал. У творы важна не толькі тое, аб чым піша аўтар, але і тое, як ён аб гэтым піша. Калі паказваць нашу герайчыню аб'ектыўна рэчаіснасць праз сваё творчае суб'ектыўнае ўспрыманне.

Здавалася б, што прадметам мастацкага адлюстравання ў апавесці Я. Брыля «Апошняя сустрэча» стаў дзедка не герайчыня матэрыял, «камерная» тэма каханні, вернасці і г. д. Але гэта не так.

Здавалася б, што прадметам мастацкага адлюстравання ў апавесці Я. Брыля «Апошняя сустрэча» стаў дзедка не герайчыня матэрыял, «камерная» тэма каханні, вернасці і г. д. Але гэта не так.

Здавалася б, што прадметам мастацкага адлюстравання ў апавесці Я. Брыля «Апошняя сустрэча» стаў дзедка не герайчыня матэрыял, «камерная» тэма каханні, вернасці і г. д. Але гэта не так.

Сцэна з оперы «Мара».

Ста галоўнымі вобразамі апавесці ставіць праблему нашай рэчаіснасці, бачны прыкметы нашага герайчнага часу, адчуваецца пульс нашай сучаснасці, ідзе барацьба давоў ідэалогіі — машына-буржуазнай і камуністычнай.

У раманах Ул. Карпава «За год год», «Вясення ліўні» паказваюцца нашы сучасныя, індустрыяльнае Беларусь. Але героі Ул. Карпава не задавальняюць нас у поўнай меры як шматлікіх вобразаў герайчных людзей. Пісьменнік часта несе мастацкай культуры ў паказе псіхалогію людзей, несе палыманія наступальнасці супраць усяго таго, што перашкаджае нашаму руху наперад.

Наогул паказ героікі без глыбокага праікнення ў яе сутнасць і змест, без раскрыцця яе маральна-валаной асновы характэрны для многіх сучасных беларускіх твораў як аб Вялікай Айчынай вайне (апавесці «Людзі праўдцы» М. Пупышына, «З табою побач» М. Паслядовіча, «Над нам навальніца» Н. Галужы і г. д.), так і аб нашай сучаснасці (апавесці М. Валасова «Пераможнае лета», большасць аповяданняў зборніка І. Дуброўскага «Паўз сямья вокны», нарысы С. Грахоўскага, Т. Халкевіча аб Полацкім нафтабудзе і г. д.).

У апошнія гады напісана нямаля твораў аб вайне, у якіх пісьменнікі на аснове творчага асэнсавання лепшых здыцтваў літаратуры ваеннай тэмы сказалі сваё, новае і свежае, мастацкае слова аб героіцы народа. Галоўную тэндэнцыю развіцця літаратуры аб вайне можна вызначыць як імкненне да больш глыбокага і падрабязнага, аналітычнага раскрыцця псіхалогіі савецкага воіна, партызана, падпольшчыка, яго маральна-валаной сілы, як жаданне канчаткова пазбегнуць павярхоўна-спрэчанага, наўна-раматныя паказу ваенных дзеянняў, герайзму савецкіх людзей. Імкненне бліжэй падыйсці да тых людзей, якія вырашалі лёс вайны, зазірнуць у іх душу ў самыя цяжкія дні, паказаць усяму свету яе казачнае багацце, эмацыянальную шматлікасць характараў для такіх твораў, як раманы «Жыцьця і мёртвага» К. Сіманава, апавесці «Апошняя вайна» Ю. Бондарова, раманы «Чалавек і зброя» А. Ганчара, апавесці «Агонь і сьнег» І. Шамкіна, раманы «Вайна пад стрэхамі» А. Адамовіча і іншыя. Пісьменнікі ўспрымаюць падзеі герайчнага мінулага праз прызму нашага сучаснага гістарычнага і дзюнага вопыту, праз прызму сучасных дзей і штодзённага жыцця — дзень камуністычнага будаўніцтва ў нашай

краіне, умацавання лагера міру і сацыялізма, пашырэння інтэрнацыянальных сувязей працоўных усяго свету, разгортвання напружанага барацьбы супраць новай вайны.

Літаратура аб вайне набывае новы сэнс і заданні: Пісьменнікі, кожны па меры сваё сілі і свайго вопыту, агульна творчай працай ствараюць эпапею ўсеагульнай барацьбы за свабоду і незалежнасць Радзімы. Такі эпапея павінна быць прудзівай, усёбакай і аналітычнай, здольнай ярка расказаць будучым пакаленням аб подзвігу іх папярэднікаў, здольнай выхавань — у першую чаргу моладзь — у духу высокага патрыятызму, вернасці ўсёму таму, што дорага і свята для народа» (В. Ляўціч).

Савецкая літаратура аб вайне герайчыня па сваёй прыродзе, але пісьменнікі па-рознаму бачылі і паказвалі падзеі вайны, герайзм савецкіх патрыэтаў. З багацця і шматлікасцю тэмы пісьменнікі вылучаюць тэмы, якія дазваляюць яму сказаць сваё слова аб вайне, склаці сваю лясню аб героіцы народа.

Паказваючы штодзённую масавую героіку або асобны подзвіг савецкіх патрыэтаў — мабілізуючы і канцэнтруючы ўсё духовае і фізічнае сіла асобы ў адным нараве, лепшыя савецкія пісьменнікі адлюстраванне герайзму не зводзіць да апісання толькі знешняга, колькаснага боку падзей, яны імкнучыся да раскрыцця самога зместу подзвігаў, да паказу героікі не ўшырмы, а ўглыбіню. І гэтая тэндэнцыя з'яўляецца плёнай у распрацоўцы тэмы герайзму нашымі пісьменнікамі.

МЭТАД сацыялістычнага рэалізму забяспечвае неабходнае жываліснасць для развіцця розных форм і стыляў савецкай літаратуры, для адлюстравання праўды жыцця, героікі народа рознымі спосабамі. Справа не ў тэматычных спрачках, якія стыль лепшы (у апошні час часта рэдакцыяна галасы супраць раматныяга стылю за рэальна-бытавыя стыль, супраць мастацкага завострэння за ўсебаковы псіхалагічны аналіз і г. д.), а ў тым, ці дазволіла аўтарска творчая манера і мастацкі індывідуальны стыль глыбока раскрыць у творы сутнасць з'яў, характар нашых сучаснікаў, дзень жыццёвы, хвалючыя вобразы.

Ады пісьменнікі, як правіла, апісваюць герайчыню справы савецкіх патрыэтаў дзень за днём, раскрываюць герайзм будняў, дрыгія — адлюстравваюць самыя яркія моманты з жыццёвай плыні, асабліва драматычныя канфілікты, паказваюць характары ў асноўных тэмках і вузлах, пераадоленні пунктаў іх развіцця.

У раманах «Вайна над стрэхамі» А. Адамовіч абгрунтавана паказваў здольнасць простага савецкага чалавека, калі ён савецкі па сутнасці, на герайчыню справы, на подзвігі. Пісьменнікі выяўляюць герайчыню ў штодзённым, але такой адказнай і неабсягненнай дзейнасці, які жыццё і барацьба падпольшчыкаў і партызанаў у акупіраваным фашысцкім беларускім сяле. Нават раскрываючы трагічнае аблічча вайны, А. Адамовіч пастаянна і настойліва ўказвае на герайчыню, жыццёспраўдальную праду Айчынай вайны, якую існуюць мужны і савецкі героі.

Эстэтыка прастата і штодзённасці з'яўляецца прычынай паказаным аўтарам у аснову свайго кнігі. Герой А. Адамовіча (Ан-

Адкрылася заслона ў Тэатры оперы і балета. Нашы першыя сустрэчы з гледачамі адбыліся ў знамянальны час, калі ўвесь савецкі народ рухаецца дастойна «сустрэчы XXII з'езду партыі». Да гэтай выдатнай падзеі рыхтаваліся і калектыв тэатра.

Праект Праграмы партыі патрабуе стварэння такіх спектакляў, якія заклікаюць служыць крыніцай радасці і натхнення для мільянаў людзей, выказваюць іх волю, пачуцці і думкі, служыць сродкам іх ідэяльнага ўзбагачэння і маральнага выхавання.

Свой новы сезон мы пачалі ўдзелам у рэспубліканскім аглядзе — «Сучасная тэма ў мастацтве Савецкай Беларусі». Апроч прэмеры — балета Я. Глебава «Мара» (лібрэта Я. Рамановіча), у дні агляду мы паказваем ужо зямляныя многім гледачам оперы Ю. Семіянікі «Калючая ружа» і А. Туранкова «Сяінае світанне», а таксама балет А. Кара-Караева «Сцежкаю трому».

Балет «Мара» з'яўляецца першым беларускім савецкім балетным спектаклем, які прывесаны падзеям сённяшняга дня. Ён расказвае пра лёс прастай беларускай дзяўчыны, якая ў маленстве трапіла на чужыну, адула ўсе «прыгажосці» так званага капіталістычнага «раю» і знайшла сваё шчасце толькі пасля вяртання на Радзіму.

Гісторыя беларускай танцаўшчыцы Мары дала магчымасць аўтарам і пастапоўшчыкам балета ў яркім і кантрастным прадстаўленні паказаць адрывны рысы капіталізму і светлага квітніны сацыялістычнай рэчаіснасці, паказаць розніцу між мастака ў нас і за мяжой.

У спектаклі заняты амаль усе арыстаты балетнай трупы. У ім таксама прымаюць удзел вучні харэаграфічнага вучылішча.

У творчай садружнасці з кампазітарам Г. Вагнерам і пісьменнікам М. Альтуховым тэатар працуе над другім сучасным балетам. Яго ўмоўная назва «Шудоўнае свядо».

Тэма яго — дружба братніх савецкіх народаў і іх барацьба з перажыткамі мінулага, якія перашкаджаюць нам у будаўніцтве камуністычнага грамадства. Кампазітарам ужо напісан клавір і значная частка партытуры. У сярэдзіне 1962 года мы мя

«ПОЛЫМЯ»

«Будучыя становішчы свая» — так называецца артыкул С. О. Прытыцкага, якім адкрываецца кастрычніцкі нумар часопіса «Полымя».

Надрукаваны ў нумары вершы Антона Бялявіча, Івана Летки, Алеся Бачылы, Рыгора Семашкевіча, Сяргея Грахоўскага, Нічыпара Чарнушэвіча, Хаіме Маліцкага, Рыгора Барадулліна. Публікуюцца падборка новых вершаў Аркадзя Куляшова.

Праза прадстаўлена апавяданнем Міхаса Стральцова «Суседзі ў Уладзіміра Дамашэвіча «Дзевяць клятв». Надрукавана закончаныя раманы Івана Мележа «Люды на балочы».

Пад рубрыкай «Нарысы» — закончаныя дакументальныя апавесці І. Новікава «Рыны страляюць ва ўпяр» і нарыс Р. Кобца «Проста біяграфія». — пра сваяра саўгаса «Брэсцкі Сцяпан Гюль».

Надрукаваны артыкул Ул. Юрэйча «Сучаснасць і майстэрства».

Змешчана ў часопісе і некалькі рэцэнзій. Серэд іх — рэцэнзія М. Ярэна на зборнік Ул. Дубоўкі «Палеская расповядзі»; Н. Перкіна — на кнігу М. Гроднева «За Бяльцоўскім парогам»; С. Аляксандравіч — на кнігу Д. Сякіна «Беларуская савецкая літаратура за мяжой»; Я. Герцовіча — на манаграфію М. Луперава «Праза Кузьмы Чорнага».

Надрукаваны некалькі кароткіх рэцэнзій, а ў апошняй старонцы, як звычайна, займае хроніка культурнага жыцця рэспублікі за месца.

Шпіёнскі едучы на цаліну

Днямі ў цаліны край выехала брыгада паэтаў Савецкай Беларусі.

Р. Няхай, Н. Кіслік, В. Тарас, А. Чыстын, І. Шклярскіх выступілі з чытаннем сваіх вершаў, раскажучы пакарыццелам цаліны прыжыцц і поспехі працоўных нашай рэспублікі.

Брыгада прабудзе ў пазедзім налія месца.

на Міхайлаўна, Надзя, Аляксей, Павел, Іван Каваленка і інш.) — самыя звычайныя савецкія людзі, а іх штодзённая гора — гэта цяжка праца, якая патрабуе выключнага напружання нервовай, фізічнай і разумовай энергіі.

Раман «Вайна пад страхамі» сведчыць аб культуры творчасці, высокім майстэрстве маладога раманіста. У рамана адсутнічаюць вобразна-стылістычныя штამпы. Арыгінальнасць і трапічнасць мастацкіх сродкаў, яркі моўны фарант, філігранная апрацоўка фараў — вось што можна сказаць аб мастацкім стылі А. Адамовіча, Асабліва ўдалымі і прудзівамі з'яўляюцца шырокія параўнанні, які характарызаваюць прадметнай канкрэтнасцю. Чытач лёгка ўспрымае сувязі, асацыяцыі паміж прадметамі, дэталі, а'явамі, якія паказваюцца, і параўнаннямі, якія дапамагаюць наглядна аб'ёмна абачыць прадмет, вобраз, зразумець яго сутнасць, аўтарскія адносіны да яго. Страсія аўтарская азначнасць асабліва ярка выяўляецца ў дакладнай абмежаванай вобразнай ворагаў і іх памочнікаў. Прыклад некалькі прыкладаў: «Умілька праступіла на лице Пугавічына, крепко стнютном кожанным летным шлемом. Так протупает болотная вода под тяжестью ног. И так улыбаются человек — из глубины, мечтательно, — слушая музыку Плач испуганной женщины — о, Пугавичин умеет это слышать. И он любит растянуть удовольствие». «Жигочка ласково тнгулась губами, узеньким носом, всеми морщинами широкого желтого лица к теще начальника полка». В эту минуту она была удивительно похожа на тяжело черепука, которая вытнвает голову вперед, будто не в силах свлннуть с места свой панцирь». «Офицер поглядел на толпу, потом на тех в штатском, кто стоял рядом с ним, и улыбка сползла с его лица, как кожица с гнилого яблока. Лицо потемнело, в глазах промелькнула растерянность». Спраўдана вобразнасць характэрна для ўсяго апавядання, аўтарскіх адстаўленняў, ваенна-гістарычных аб'яўленняў у рамана «Война! Вера еше такое незаметное слово других слов, обращенное в книжке к будущему, и неопределенно далекому, будущее, слово это вдруг ожгло, встало, как плотина, поперек всех мыслей, желаний, чувств мальчугана». Вось яшчэ апісанне паліцы беканжана: «Кажется, что ночью во времена чья-то чудовищная рука сгребла людей с огромной территории и швырнула их на землю, и вот те, что ушелли, разбродились, сами не зная куда».

Выяўленне гераічнага ў штодзённым суровым ваенным жыцці характэрна і для апавесці І. Шамякіна «Агонь і снег». Апаўданае ў творы выяўлена ад імі галоўнага гера — Пятра Шапталова. Дзеянні гера — гэта яго сповяданне перад сваім сумленнем, сумленнем война і камандзіра. Давянае ўблененне гера аб вайне, яго наўна-рамантычная мара аб воінскай падзвігу не мелі нічога агульнага з той суровай вайной, якую ўбачыў сваімі вачыма герай. Цяжка было чалавеку, жыццё якога праходзіла ў мірнай творчай працы, перамагчы страх смерці. У складаных і жорсткіх ваенных умовах Шапталов авалоўваў баявым вопытам, вучыўся падпарадкоўваць пачуцці страху сваёй волі, якую мацвала тылькімае ўсведамленне патрыятычнага абавязку. І гэта паказана ў апавесці сапраўды пераканаўна, прудзіва.

І Шамякіну не патрэбна было «эпываў» у вобраз гера, ён сам усё гэта перажыў у час вайны, а яго сённяшняе чалавечы і пісьменніцкая сталасць дапамаглі выбраць галоўнае з дзюжына жыцця чалавека на вайне. І Ша-

ДЫСПУТ НЕ АДБЫЛОСЯ

У цёмным кутку сеснага пакойчыка шую распашонкі для дзіцяці дзе сядзеў. Яны вельмі верлі і частае, бескарнае паўшчы, і абедзе былі ашуканы ў самым патэаінам — у каханні. Вера адной з іх каштавала дарага: яна стала маці, дзіця якой ніколі не будзе ведаць свайго бацькі... Маладыя жанчыны сядзелі сумныя, прыхлылі. Што рабіць, як жыць далей?

І раптам сюды прыходзілі сціплы, але непрымірым да пошласці малады чалавек. Гэта Герман. Погляд яго суровы і рашучы. Але за суровасцю тоіцца мяккасць і шпелныя сэрца, яснасць думкі, сіла волі, мэтанакіраванасць. Герман пранімаў Ніне паехаць разам з ім у далекія, незведаныя землі Сібіры, каб там будаваць новае жыццё і шукаць сваё існасць. Гэта Ніне не хацела, і не таму, што ёй трэба пакінуць працу ў любімым Ленінградзе, і не таму, што на яе руках грудное дзіця, а найперш таму, што яна, па сутнасці, не ведае юнака. І Герман не ведае яе. Ён ведае толькі, што жанчыну пакінуў яго былы сабра Валерыя, што яна — маці. І ёй цяпер вельмі цяжка. Герман пакутліва перажывае трагедыю Ніны, гнелна рэагуе на агідны ўчынак Валерыя і, не задумваючыся, катэгарычна пранімае... Не, не руку і сэрца, і нават не проста дапамогу, а разумнае выйсце: не п'ядавацца гору, змагацца з ім. Гэта прапанова гучыць як заклік сэрца, сумлення маладога чалавека. І вось ужо скоры поезд імчыцца Ніну з дзіцем і Германам да новага жыцця, да новых здзіўленняў, да чысця. Гладка рудзіснаў па тэраіно. Радуеша і... толькі...

«Продажа белых начей» В. Панова назвала п'есай-дыспутам. А ўласна, ці быў гэта дыспут? Што новага сказаці гледачу аўтар п'есы В. Панова і рэжысёр спектакля Р. Віктараў? Новага, што аднаўляла б дух часу, сённяшняй імкнення нашай моладзі, у творы вельмі мала. Гэта новае выдзіць толькі ў прыведзенай сцэне, якая хваляе прыгажосцю душы нашата сучасніка, простага маладога чалавека. Шчырасць і высакарод-

макні пісаў: «Вайна была жорсткай, але разам з гэтым вялікай школай — мы пазнавалі жыццё і чалавечы характары ў самых драматычных сітуацыях, якія да канца раскрываюць душы людзкіх». Малюкі ваеннага жыцця ў апавесці «Агонь і снег» напоўнены глыбокім роздумам, паміж сэрца пісьменніка дапоўніла строга рэалістычна маючы тонкімі лірызмам успамінаў. Дзеінікава форма як найлепш адпавядае таму рэальнаму месцу, які стаў прадметам мастацкага адлюстравання для І. Шамякіна. Гэта ж можна сказаць і пра савоеабліваю форму рамана А. Адамовіча «Вайна пад страхамі».

Аповесці І. Шамякіна і рамана А. Адамовіча гавораць аб высокай культуры псіхалагічнага аналізу. Наогул культура псіхалагічнага — добрая якасць шматлікіх сучасных твораў прозы. Гэта адносіцца, хоць і ў рознай ступені, да твораў Я. Брыля, В. Быкава, Я. Скрыгана, А. Чарнышэвіча, Б. Сяанкі і інш. Наглядна і імкненне і ў вялікіх творах пазубавіцца фармальнай мануэн талінасці, элапсісці як вонкавым прыкмеце аўтарскіх раманцаў, калі аб'ём твораў вялікі, а ёмістасць месцу непамежна мала. Аб гэтым гавораць яшчэ не закончаныя мастацкія палотны — «Люды на балочы» І. Мележа, «Серадзібор» П. Пестрава, «На парозе будучыні» М. Лобана. Для гэтых раманцаў характэрна сапраўдна эпічнасць і псіхалагізм, жыццё народа ў іх паказваецца праз гістарычна прудзіва вобразна, на глыбока гістарычна аснове.

Становіцца зусім відавочнай памылкавасць супрацьстаўлення «экзэцісіўнасці», эпічнасці, сітэтычнасці рамана, яго «інтэнсіўнасці», глыбокаму паказу жыцця, «мікрасвету» на малой прастоцы, на невялікім адлеглым часу. Шчырыя хвалу рэалістычна апраўдана і здына і эстэтычна, калі з яе дапамога пісьменнік здолеў глыбока, наглядна раскрыць сутнасць людзей і падзей.

П. Пестрак ужо ў сваёй першай кнізе рамана стварыў яркі гістарычны вобраз нашых сучаснікаў (Кляныч, Малашкін і г. д.). Шырока адлюстравваючы падзеі першых пасляваенных гадоў, аднаўлення зруйнаваных калгасоў, пісьменнік пераканаўна раскрыў іздійную стойкасць, выключную дзейнасць сваіх гераў ў барабце сапраўдных цяжкасцімі.

У раманах П. Пестрава, І. Мележа, М. Лобана паказваюцца падзеі, у той або іншай меры аддзельна ад нашых дзён, але гэтыя творы напісаны з пазіцыі сучаснасці, пранікнуты сапраўдным гістарызмам. Гэта становіцца асабліва відавочным, калі параўнаць творы, напісаныя аб адных і тых жа падзеях рознымі пісьменнікамі ў розны час, напрыклад, раманы «Над нірным небам», «Шырокія гарызонты» А. Стаховіча і рамана П. Пестрава «Серадзібор». І справа тут не толькі ў культуры псіхалагізму, а і ў самым падыходзе да мастацкай працы жыцця, адлюстравання іздзікі гераічных імаганіяў народа па аднаўленню разбуранай гаспадаркі, у ішчы патрабаваннях да сучаснай літаратуры.

Дэталёвым псіхалагічна аналіз, калі адсутнічае пачуццё меры, мастацкага лабору, мае як моцны, так і слабы бакі. Ён можа прынесці да таго, што думкі, пачуцці гера будучы разглядацца ў адрыве ад навакольнага, ад гераічных падзей, у якіх ён удзельнічае сумесна з іншымі гераімі. Залішняе захваленне некаторых пісьменнікаў душадэкаваннем сваіх гераў, маральна-этычнымі праблемамі прыводзіць да змяшчэння палітычнага нападлу, зніжэння па-

насць пачуццёў Германа (арт. І. Камароў), трыгома і сумненне, яе прадходзіць у будучыню, а не ў мінулае, а ў Ніну (арт. Э. Аўчынікіна) вабач сапраўднай усхваляванасцю.

І. Камароў і Э. Аўчынікіна жыццём на сцене жыццём сваіх гераў. Першы напачатку здзеіша нават крыку вышым з-за сваёй нязграбнасці. Вузы піначок з карткімі рукавамі, з якіх вытнркаюць рубікавы, але надзейны і ласкавыя рукі, падкрэслівае гэта. У яго задуманым поглядзе адчуваец сілу і мужнасць. Толькі ў сцене выкрывіла Валерыя перад Тамарай артыст не знайшоў яркага выдзілення самадзучвання, матывіроўкі наводніц свайго гера. Ён раптам нібы стамлецца ад барабцы і лезд не адступяе перад хлуснёй і дудушнасцю Валерыя. Гэтая сцэна рэжысёрскі не завершана, яна нібы павісла ў паветры.

Уменне пераўвасабляцца робіць выкананне Э. Аўчынікавай ролі Ніны ў першым акце натхнёным, сцэнічна яркім, выразным. Сцэны знаёмства з Валерыяам поўныя прывабнасці і добрага гумару. Нясмелае дзавочнае пачуццё, якое толькі што ўзнікла, перарастае ў моцнае каханне. І вельмі крэйды, што ў наступных сцэнах актрыса не ўзбагане вобраз. Асабліва гэта характэрна для наводніц Ніны ў сцене з Кірай — Е. Біркувай, сцэна сухой, сумнай, надакучлівай. Але віна тут не толькі ў выкананні, колькі аўтара п'есы і рэжысёра спектакля. В. Панова паставіла сваіх гераў у малавергодна абставіны, а рэжысёр не знайшоў мастацкага вырашэння гэтай сцэны. Прастаілінасць разважанняў Кіры і прамерныя пачуцці ў вуснах Ніны фальшывы і сумны. Ён не вершы. Жывое арганічнае дзеянне, канфлікт паміж імі ў п'есе і спектаклі маральна-этычнымі сэнтыямі, сентыментальнасцю.

Дарэчы, сентыментальнасць уласціва ўсяму твору В. Панова і займае сур'язнае размове — дыспут аб каханні, аб шляхах нашай моладзі ў жыцці, яе трыма вельмі мала. Гэта новае выдзіць толькі ў прыведзенай сцэне, якая хваляе прыгажосцю душы нашата сучасніка, простага маладога чалавека. Шчырасць і высакарод-

макні пісаў: «Вайна была жорсткай, але разам з гэтым вялікай школай — мы пазнавалі жыццё і чалавечы характары ў самых драматычных сітуацыях, якія да канца раскрываюць душы людзкіх». Малюкі ваеннага жыцця ў апавесці «Агонь і снег» напоўнены глыбокім роздумам, паміж сэрца пісьменніка дапоўніла строга рэалістычна маючы тонкімі лірызмам успамінаў. Дзеінікава форма як найлепш адпавядае таму рэальнаму месцу, які стаў прадметам мастацкага адлюстравання для І. Шамякіна. Гэта ж можна сказаць і пра савоеабліваю форму рамана А. Адамовіча «Вайна пад страхамі».

Аповесці І. Шамякіна і рамана А. Адамовіча гавораць аб высокай культуры псіхалагічнага аналізу. Наогул культура псіхалагічнага — добрая якасць шматлікіх сучасных твораў прозы. Гэта адносіцца, хоць і ў рознай ступені, да твораў Я. Брыля, В. Быкава, Я. Скрыгана, А. Чарнышэвіча, Б. Сяанкі і інш. Наглядна і імкненне і ў вялікіх творах пазубавіцца фармальнай мануэн талінасці, элапсісці як вонкавым прыкмеце аўтарскіх раманцаў, калі аб'ём твораў вялікі, а ёмістасць месцу непамежна мала. Аб гэтым гавораць яшчэ не закончаныя мастацкія палотны — «Люды на балочы» І. Мележа, «Серадзібор» П. Пестрава, «На парозе будучыні» М. Лобана. Для гэтых раманцаў характэрна сапраўдна эпічнасць і псіхалагізм, жыццё народа ў іх паказваецца праз гістарычна прудзіва вобразна, на глыбока гістарычна аснове.

Становіцца зусім відавочнай памылкавасць супрацьстаўлення «экзэцісіўнасці», эпічнасці, сітэтычнасці рамана, яго «інтэнсіўнасці», глыбокаму паказу жыцця, «мікрасвету» на малой прастоцы, на невялікім адлеглым часу. Шчырыя хвалу рэалістычна апраўдана і здына і эстэтычна, калі з яе дапамога пісьменнік здолеў глыбока, наглядна раскрыць сутнасць людзей і падзей.

П. Пестрак ужо ў сваёй першай кнізе рамана стварыў яркі гістарычны вобраз нашых сучаснікаў (Кляныч, Малашкін і г. д.). Шырока адлюстравваючы падзеі першых пасляваенных гадоў, аднаўлення зруйнаваных калгасоў, пісьменнік пераканаўна раскрыў іздійную стойкасць, выключную дзейнасць сваіх гераў ў барабце сапраўдных цяжкасцімі.

У раманах П. Пестрава, І. Мележа, М. Лобана паказваюцца падзеі, у той або іншай меры аддзельна ад нашых дзён, але гэтыя творы напісаны з пазіцыі сучаснасці, пранікнуты сапраўдным гістарызмам. Гэта становіцца асабліва відавочным, калі параўнаць творы, напісаныя аб адных і тых жа падзеях рознымі пісьменнікамі ў розны час, напрыклад, раманы «Над нірным небам», «Шырокія гарызонты» А. Стаховіча і рамана П. Пестрава «Серадзібор». І справа тут не толькі ў культуры псіхалагізму, а і ў самым падыходзе да мастацкай працы жыцця, адлюстравання іздзікі гераічных імаганіяў народа па аднаўленню разбуранай гаспадаркі, у ішчы патрабаваннях да сучаснай літаратуры.

Дэталёвым псіхалагічна аналіз, калі адсутнічае пачуццё меры, мастацкага лабору, мае як моцны, так і слабы бакі. Ён можа прынесці да таго, што думкі, пачуцці гера будучы разглядацца ў адрыве ад навакольнага, ад гераічных падзей, у якіх ён удзельнічае сумесна з іншымі гераімі. Залішняе захваленне некаторых пісьменнікаў душадэкаваннем сваіх гераў, маральна-этычнымі праблемамі прыводзіць да змяшчэння палітычнага нападлу, зніжэння па-

насць пачуццёў Германа (арт. І. Камароў), трыгома і сумненне, яе прадходзіць у будучыню, а не ў мінулае, а ў Ніну (арт. Э. Аўчынікіна) вабач сапраўднай усхваляванасцю.

І. Камароў і Э. Аўчынікіна жыццём на сцене жыццём сваіх гераў. Першы напачатку здзеіша нават крыку вышым з-за сваёй нязграбнасці. Вузы піначок з карткімі рукавамі, з якіх вытнркаюць рубікавы, але надзейны і ласкавыя рукі, падкрэслівае гэта. У яго задуманым поглядзе адчуваец сілу і мужнасць. Толькі ў сцене выкрывіла Валерыя перад Тамарай артыст не знайшоў яркага выдзілення самадзучвання, матывіроўкі наводніц свайго гера. Ён раптам нібы стамлецца ад барабцы і лезд не адступяе перад хлуснёй і дудушнасцю Валерыя. Гэтая сцэна рэжысёрскі не завершана, яна нібы павісла ў паветры.

Уменне пераўвасабляцца робіць выкананне Э. Аўчынікавай ролі Ніны ў першым акце натхнёным, сцэнічна яркім, выразным. Сцэны знаёмства з Валерыяам поўныя прывабнасці і добрага гумару. Нясмелае дзавочнае пачуццё, якое толькі што ўзнікла, перарастае ў моцнае каханне. І вельмі крэйды, што ў наступных сцэнах актрыса не ўзбагане вобраз. Асабліва гэта характэрна для наводніц Ніны ў сцене з Кірай — Е. Біркувай, сцэна сухой, сумнай, надакучлівай. Але віна тут не толькі ў выкананні, колькі аўтара п'есы і рэжысёра спектакля. В. Панова паставіла сваіх гераў у малавергодна абставіны, а рэжысёр не знайшоў мастацкага вырашэння гэтай сцэны. Прастаілінасць разважанняў Кіры і прамерныя пачуцці ў вуснах Ніны фальшывы і сумны. Ён не вершы. Жывое арганічнае дзеянне, канфлікт паміж імі ў п'есе і спектаклі маральна-этычнымі сэнтыямі, сентыментальнасцю.

Дарэчы, сентыментальнасць уласціва ўсяму твору В. Панова і займае сур'язнае размове — дыспут аб каханні, аб шляхах нашай моладзі ў жыцці, яе трыма вельмі мала. Гэта новае выдзіць толькі ў прыведзенай сцэне, якая хваляе прыгажосцю душы нашата сучасніка, простага маладога чалавека. Шчырасць і высакарод-

макні пісаў: «Вайна была жорсткай, але разам з гэтым вялікай школай — мы пазнавалі жыццё і чалавечы характары ў самых драматычных сітуацыях, якія да канца раскрываюць душы людзкіх». Малюкі ваеннага жыцця ў апавесці «Агонь і снег» напоўнены глыбокім роздумам, паміж сэрца пісьменніка дапоўніла строга рэалістычна маючы тонкімі лірызмам успамінаў. Дзеінікава форма як найлепш адпавядае таму рэальнаму месцу, які стаў прадметам мастацкага адлюстравання для І. Шамякіна. Гэта ж можна сказаць і пра савоеабліваю форму рамана А. Адамовіча «Вайна пад страхамі».

Аповесці І. Шамякіна і рамана А. Адамовіча гавораць аб высокай культуры псіхалагічнага аналізу. Наогул культура псіхалагічнага — добрая якасць шматлікіх сучасных твораў прозы. Гэта адносіцца, хоць і ў рознай ступені, да твораў Я. Брыля, В. Быкава, Я. Скрыгана, А. Чарнышэвіча, Б. Сяанкі і інш. Наглядна і імкненне і ў вялікіх творах пазубавіцца фармальнай мануэн талінасці, элапсісці як вонкавым прыкмеце аўтарскіх раманцаў, калі аб'ём твораў вялікі, а ёмістасць месцу непамежна мала. Аб гэтым гавораць яшчэ не закончаныя мастацкія палотны — «Люды на балочы» І. Мележа, «Серадзібор» П. Пестрава, «На парозе будучыні» М. Лобана. Для гэтых раманцаў характэрна сапраўдна эпічнасць і псіхалагізм, жыццё народа ў іх паказваецца праз гістарычна прудзіва вобразна, на глыбока гістарычна аснове.

Становіцца зусім відавочнай памылкавасць супрацьстаўлення «экзэцісіўнасці», эпічнасці, сітэтычнасці рамана, яго «інтэнсіўнасці», глыбокаму паказу жыцця, «мікрасвету» на малой прастоцы, на невялікім адлеглым часу. Шчырыя хвалу рэалістычна апраўдана і здына і эстэтычна, калі з яе дапамога пісьменнік здолеў глыбока, наглядна раскрыць сутнасць людзей і падзей.

П. Пестрак ужо ў сваёй першай кнізе рамана стварыў яркі гістарычны вобраз нашых сучаснікаў (Кляныч, Малашкін і г. д.). Шырока адлюстравваючы падзеі першых пасляваенных гадоў, аднаўлення зруйнаваных калгасоў, пісьменнік пераканаўна раскрыў іздійную стойкасць, выключную дзейнасць сваіх гераў ў барабце сапраўдных цяжкасцімі.

У раманах П. Пестрава, І. Мележа, М. Лобана паказваюцца падзеі, у той або іншай меры аддзельна ад нашых дзён, але гэтыя творы напісаны з пазіцыі сучаснасці, пранікнуты сапраўдным гістарызмам. Гэта становіцца асабліва відавочным, калі параўнаць творы, напісаныя аб адных і тых жа падзеях рознымі пісьменнікамі ў розны час, напрыклад, раманы «Над нірным небам», «Шырокія гарызонты» А. Стаховіча і рамана П. Пестрава «Серадзібор». І справа тут не толькі ў культуры псіхалагізму, а і ў самым падыходзе да мастацкай працы жыцця, адлюстравання іздзікі гераічных імаганіяў народа па аднаўленню разбуранай гаспадаркі, у ішчы патрабаваннях да сучаснай літаратуры.

Дэталёвым псіхалагічна аналіз, калі адсутнічае пачуццё меры, мастацкага лабору, мае як моцны, так і слабы бакі. Ён можа прынесці да таго, што думкі, пачуцці гера будучы разглядацца ў адрыве ад навакольнага, ад гераічных падзей, у якіх ён удзельнічае сумесна з іншымі гераімі. Залішняе захваленне некаторых пісьменнікаў душадэкаваннем сваіх гераў, маральна-этычнымі праблемамі прыводзіць да змяшчэння палітычнага нападлу, зніжэння па-

насць пачуццёў Германа (арт. І. Камароў), трыгома і сумненне, яе прадходзіць у будучыню, а не ў мінулае, а ў Ніну (арт. Э. Аўчынікіна) вабач сапраўднай усхваляванасцю.

І. Камароў і Э. Аўчынікіна жыццём на сцене жыццём сваіх гераў. Першы напачатку здзеіша нават крыку вышым з-за сваёй нязграбнасці. Вузы піначок з карткімі рукавамі, з якіх вытнркаюць рубікавы, але надзейны і ласкавыя рукі, падкрэслівае гэта. У яго задуманым поглядзе адчуваец сілу і мужнасць. Толькі ў сцене выкрывіла Валерыя перад Тамарай артыст не знайшоў яркага выдзілення самадзучвання, матывіроўкі наводніц свайго гера. Ён раптам нібы стамлецца ад барабцы і лезд не адступяе перад хлуснёй і дудушнасцю Валерыя. Гэтая сцэна рэжысёрскі не завершана, яна нібы павісла ў паветры.

Уменне пераўвасабляцца робіць выкананне Э. Аўчынікавай ролі Ніны ў першым акце натхнёным, сцэнічна яркім, выразным. Сцэны знаёмства з Валерыяам поўныя прывабнасці і добрага гумару. Нясмелае дзавочнае пачуццё, якое толькі што ўзнікла, перарастае ў моцнае каханне. І вельмі крэйды, што ў наступных сцэнах актрыса не ўзбагане вобраз. Асабліва гэта характэрна для наводніц Ніны ў сцене з Кірай — Е. Біркувай, сцэна сухой, сумнай, надакучлівай. Але віна тут не толькі ў выкананні, колькі аўтара п'есы і рэжысёра спектакля. В. Панова паставіла сваіх гераў у малавергодна абставіны, а рэжысёр не знайшоў мастацкага вырашэння гэтай сцэны. Прастаілінасць разважанняў Кіры і прамерныя пачуцці ў вуснах Ніны фальшывы і сумны. Ён не вершы. Жывое арганічнае дзеянне, канфлікт паміж імі ў п'есе і спектаклі маральна-этычнымі сэнтыямі, сентыментальнасцю.

Дарэчы, сентыментальнасць уласціва ўсяму твору В. Панова і займае сур'язнае размове — дыспут аб каханні, аб шляхах нашай моладзі ў жыцці, яе трыма вельмі мала. Гэта новае выдзіць толькі ў прыведзенай сцэне, якая хваляе прыгажосцю душы нашата сучасніка, простага маладога чалавека. Шчырасць і высакарод-

макні пісаў: «Вайна была жорсткай, але разам з гэтым вялікай школай — мы пазнавалі жыццё і чалавечы характары ў самых драматычных сітуацыях, якія да канца раскрываюць душы людзкіх». Малюкі ваеннага жыцця ў апавесці «Агонь і снег» напоўнены глыбокім роздумам, паміж сэрца пісьменніка дапоўніла строга рэалістычна маючы тонкімі лірызмам успамінаў. Дзеінікава форма як найлепш адпавядае таму рэальнаму месцу, які стаў прадметам мастацкага адлюстравання для І. Шамякіна. Гэта ж можна сказаць і пра савоеабліваю форму рамана А. Адамовіча «Вайна пад страхамі».

Аповесці І. Шамякіна і рамана А. Адамовіча гавораць аб высокай культуры псіхалагічнага аналізу. Наогул культура псіхалагічнага — добрая якасць шматлікіх сучасных твораў прозы. Гэта адносіцца, хоць і ў рознай ступені, да твораў Я. Брыля, В. Быкава, Я. Скрыгана, А. Чарнышэвіча, Б. Сяанкі і інш. Наглядна і імкненне і ў вялікіх творах пазубавіцца фармальнай мануэн талінасці, элапсісці як вонкавым прыкмеце аўтарскіх раманцаў, калі аб'ём твораў вялікі, а ёмістасць месцу непамежна мала. Аб гэтым гавораць яшчэ не закончаныя мастацкія палотны — «Люды на балочы» І. Мележа, «Серадзібор» П. Пестрава, «На парозе будучыні» М. Лобана. Для гэтых раманцаў характэрна сапраўдна эпічнасць і псіхалагізм, жыццё народа ў іх паказваецца праз гістарычна прудзіва вобразна, на глыбока гістарычна аснове.

Становіцца зусім відавочнай памылкавасць супрацьстаўлення «экзэцісіўнасці», эпічнасці, сітэтычнасці рамана, яго «інтэнсіўнасці», глыбокаму паказу жыцця, «мікрасвету» на малой прастоцы, на невялікім адлеглым часу. Шчырыя хвалу рэалістычна апраўдана і здына і эстэтычна, калі з яе дапамога пісьменнік здолеў глыбока, наглядна раскрыць сутнасць людзей і падзей.

П. Пестрак ужо ў сваёй першай кнізе рамана стварыў яркі гістарычны вобраз нашых сучаснікаў (Кляныч, Малашкін і г. д.). Шырока адлюстравваючы падзеі першых пасляваенных гадоў, аднаўлення зруйнаваных калгасоў, пісьменнік пераканаўна раскрыў іздійную стойкасць, выключную дзейнасць сваіх гераў ў барабце сапраўдных цяжкасцімі.

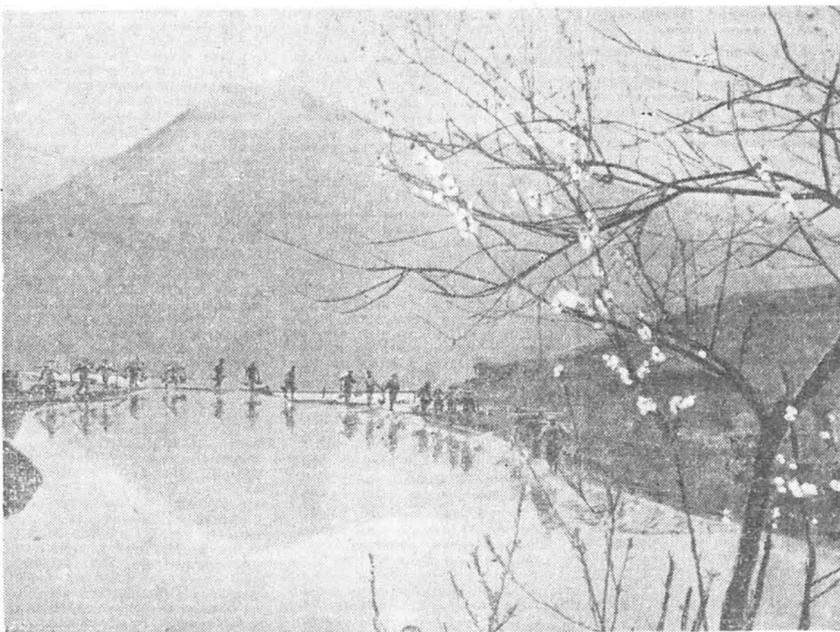
У раманах П. Пестрава, І. Мележа, М. Лобана паказваюцца падзеі, у той або іншай меры аддзельна ад нашых дзён, але гэтыя творы напісаны з пазіцыі сучаснасці, прані

РАБОТЫ КИТАЙСКИХ ФОТАМАЙСТРОВ

Як мы паведамлялі ўжо, у Мінску знаходзіцца выстаўка мастацкай фатаграфіі майстроў Кітайскай Народнай Рэспублікі. Публікуем тры работы з гэтай выстаўкі.

Суян Цюань. «Партрэт дзяўчыны»

Сунь Чжун-цзін. «Вясна».

Сунь І-фу. «Пакарыцелі пяску».

ЖЫВЫ ГЕЙНЭ

Як вартымы ў часы вайны за волю, я з ворагамі біўся трыццаць год. Знаў-бацькаўшчыны не пабачу болей, ні славы не знайду, ні ўзнагарод...

Так, не дзеля славы і не дзеля ўзнагарод біўся з ворагамі сваёй айчыны Гейнэ, знішчаў іх навал «расплаўленага металу» сваіх гнейных вершаў, сваіх «зайчых, едкіх эпіграм». Слава прыйшла сама—сусветная слава і вышэйшая з усіх узнагарод—любові ўдзячнага паміць народа.

Мільяны чытачоў ва ўсім свеце назавесці ўзялі ў палон і цудоўная гейнаўская лірыка і прыкаяна слага паэтычнай пазіі. І нашы дні з новай сілай сьвярджаюць сапраўднаю веліч і мастацкую сілу твораў гэтага волата нямецкай літаратуры. Гейнэ змагаўся і сёння. Яго з поўнай падавай можна назваць паэтам сучаснасці. Вершы, якія былі напісаны больш ста год назад і сваёй бязлітаснай і дасціпнай сатырай былі накіраваны супраць феадалаў, царкоўнікаў, бязлітых бюргераў-буржуа, безгаловай прускай ваеншчыны, надзіва сучасны падзеям у сучаснай Заходняй Германіі.

Яны не ў брыво, а ў вока б'юць праціўніка аднастаўкі Германіі, праціўніка яе ператварэння ў дэмакратычную і міралюбівую краіну. Завесці, менавіта Аляксандра і яго партыі «хрысціянскіх дэмакратаў» могуць быць адраасаваны поўнай нянавісці і пагарды словы, што былі сказаны Гейнэ аб нямецкіх клерыкалах:

Асцяпа дурасць, сабачыя злосць захвешвалі ад шалю. На жалі, і цяпер яшчэ многа ёсць прыхільнікаў цемрашалу.

Паэт нібыта толькі пабываў у ФРГ і піша пра тых, хто зараз заедае там тон, аб тых, чымі класіфікацыя апекунамі з'яўляюцца правільны бонскай Германіі і іх заакеанічны гаспадары — пра недабрыя гітлераўскія генералы, фашыстаў і рэваншыстаў:

У гэтым нудным, замшэлым гнядзе Гулючыя, бачыў я прускіх валя, Яны змяніліся мала. Такі ж, як і быў, дубовы народ, Заводны службюсты.

Нішто мне не трывала гнядзе Гулючыя, бачыў я прускіх валя, Яны змяніліся мала. Такі ж, як і быў, дубовы народ, Заводны службюсты.

Нішто мне не трывала гнядзе Гулючыя, бачыў я прускіх валя, Яны змяніліся мала. Такі ж, як і быў, дубовы народ, Заводны службюсты.

Нішто мне не трывала гнядзе Гулючыя, бачыў я прускіх валя, Яны змяніліся мала. Такі ж, як і быў, дубовы народ, Заводны службюсты.

Нішто мне не трывала гнядзе Гулючыя, бачыў я прускіх валя, Яны змяніліся мала. Такі ж, як і быў, дубовы народ, Заводны службюсты.

Нішто мне не трывала гнядзе Гулючыя, бачыў я прускіх валя, Яны змяніліся мала. Такі ж, як і быў, дубовы народ, Заводны службюсты.

Нішто мне не трывала гнядзе Гулючыя, бачыў я прускіх валя, Яны змяніліся мала. Такі ж, як і быў, дубовы народ, Заводны службюсты.

Нішто мне не трывала гнядзе Гулючыя, бачыў я прускіх валя, Яны змяніліся мала. Такі ж, як і быў, дубовы народ, Заводны службюсты.

Нішто мне не трывала гнядзе Гулючыя, бачыў я прускіх валя, Яны змяніліся мала. Такі ж, як і быў, дубовы народ, Заводны службюсты.

Нішто мне не трывала гнядзе Гулючыя, бачыў я прускіх валя, Яны змяніліся мала. Такі ж, як і быў, дубовы народ, Заводны службюсты.

Нішто мне не трывала гнядзе Гулючыя, бачыў я прускіх валя, Яны змяніліся мала. Такі ж, як і быў, дубовы народ, Заводны службюсты.

Нішто мне не трывала гнядзе Гулючыя, бачыў я прускіх валя, Яны змяніліся мала. Такі ж, як і быў, дубовы народ, Заводны службюсты.

Нішто мне не трывала гнядзе Гулючыя, бачыў я прускіх валя, Яны змяніліся мала. Такі ж, як і быў, дубовы народ, Заводны службюсты.

Нішто мне не трывала гнядзе Гулючыя, бачыў я прускіх валя, Яны змяніліся мала. Такі ж, як і быў, дубовы народ, Заводны службюсты.

Нішто мне не трывала гнядзе Гулючыя, бачыў я прускіх валя, Яны змяніліся мала. Такі ж, як і быў, дубовы народ, Заводны службюсты.

Нішто мне не трывала гнядзе Гулючыя, бачыў я прускіх валя, Яны змяніліся мала. Такі ж, як і быў, дубовы народ, Заводны службюсты.

Нішто мне не трывала гнядзе Гулючыя, бачыў я прускіх валя, Яны змяніліся мала. Такі ж, як і быў, дубовы народ, Заводны службюсты.

Нішто мне не трывала гнядзе Гулючыя, бачыў я прускіх валя, Яны змяніліся мала. Такі ж, як і быў, дубовы народ, Заводны службюсты.

Нішто мне не трывала гнядзе Гулючыя, бачыў я прускіх валя, Яны змяніліся мала. Такі ж, як і быў, дубовы народ, Заводны службюсты.

Нішто мне не трывала гнядзе Гулючыя, бачыў я прускіх валя, Яны змяніліся мала. Такі ж, як і быў, дубовы народ, Заводны службюсты.

Нішто мне не трывала гнядзе Гулючыя, бачыў я прускіх валя, Яны змяніліся мала. Такі ж, як і быў, дубовы народ, Заводны службюсты.

Нішто мне не трывала гнядзе Гулючыя, бачыў я прускіх валя, Яны змяніліся мала. Такі ж, як і быў, дубовы народ, Заводны службюсты.

Нішто мне не трывала гнядзе Гулючыя, бачыў я прускіх валя, Яны змяніліся мала. Такі ж, як і быў, дубовы народ, Заводны службюсты.

Нішто мне не трывала гнядзе Гулючыя, бачыў я прускіх валя, Яны змяніліся мала. Такі ж, як і быў, дубовы народ, Заводны службюсты.

Нішто мне не трывала гнядзе Гулючыя, бачыў я прускіх валя, Яны змяніліся мала. Такі ж, як і быў, дубовы народ, Заводны службюсты.

Нішто мне не трывала гнядзе Гулючыя, бачыў я прускіх валя, Яны змяніліся мала. Такі ж, як і быў, дубовы народ, Заводны службюсты.

Нішто мне не трывала гнядзе Гулючыя, бачыў я прускіх валя, Яны змяніліся мала. Такі ж, як і быў, дубовы народ, Заводны службюсты.

Нішто мне не трывала гнядзе Гулючыя, бачыў я прускіх валя, Яны змяніліся мала. Такі ж, як і быў, дубовы народ, Заводны службюсты.

Нішто мне не трывала гнядзе Гулючыя, бачыў я прускіх валя, Яны змяніліся мала. Такі ж, як і быў, дубовы народ, Заводны службюсты.

Нішто мне не трывала гнядзе Гулючыя, бачыў я прускіх валя, Яны змяніліся мала. Такі ж, як і быў, дубовы народ, Заводны службюсты.

Нішто мне не трывала гнядзе Гулючыя, бачыў я прускіх валя, Яны змяніліся мала. Такі ж, як і быў, дубовы народ, Заводны службюсты.

Скучыць нагамі паветра і брук, Задрэпуць нос ганарысты.

Які ні возьмеш з палітычных вершаў Гейнэ — яны нібыта аб сённяшнім дні, радкі іх выкрываюць і ключы на барацьбу, змагаюцца і перамагаюць. «Наш новы спеў, наш лепшы спеў», да якога заклікаў Гейнэ, шырока і свабодна гучыць у першай у гісторыі Германіі дзяржаўна-нямецкіх рабочых і сялян — Германскай Дэмакратычнай Рэспубліцы, гучыць у Саюзнай Саюзе і ва ўсіх краінах лагера сацыялізма. Ён не змаўкае ў сэрцах усіх прагрэсіўных людзей усё свету. Цяжка хворы, прыкаваны ў апошняй гадзі сваёй жыцця да «матрачнай магілы», Гейнэ пісаў:

Снабодны поест! Усе слабеє цела... Змяніць бойца — тады даю наказ. Але не здаюся — зборж ж уяцелла, Хоць сэрца б'ецца ўжо апошні раз.

Магутная зброя паэта — яго вершы — уцялялі і сёння вымакнаўшася. Таму аразумелая вялікая цікавасць да творчай спадчыны Гейнэ і да яго вершаў і паэзіі ў наш час. Творы вялікага нямецкага паэта перакладзены на многія мовы. Гучаць яны і ў Беларусі. Вершы Г. Гейнэ ў гэтым артыкуле цытуюцца з «Выбраных твораў» Гейнэ Гейнэ, перакладзеных на беларускую мову.

Здарылася так, што ў час вяду ў свет — у 1959 г. — гэтай добрай і патрэбнай кнігі перакладаў аб ёй гаварылі мала. А шкада, і сам факт выдання на беларускую мову лепшых твораў выдатнага паэта, класіка сусветнай літаратуры, і мастацкай якасць перакладаў заслужваюць вялікай і грунтоўнай увагі.

У зборнік увайшлі вершы Гейнэ амаль з усіх асноўных шыклаў паэта: тут і лепшыя творы «Кнігі і песень», і найбольш выдатныя яго палітычныя вершы розных гадоў, і вяршыні творчасці Гейнэ — паэма «Германія». Заслугай перакладчыка, бесспрэчна, з'яўляецца тое, што яны спынілі сваю ўвагу на гэтых найбольш значных і важных у паэзіі Гейнэ творах. Не абмінулі перакладчыкі «Грэнадэраў» і «Навольнікі карабель», такія шэдэўры, як «Ткачы» і «Асцяпа-выбаршчыкі» і інш. Шкада

Нельга праіць і міма тых прыкрых недахопаў, якія псуваюць агульнае добрае ўражанне ад перакладаў. Станоўча апынаюцца ў прызям пераклад Ю. Гаўруку пазям «Германія» — у перакладзе захаваны і высокі пафас, і гнейна іронія, і страўнасць арміянаў-нелга не адзначаць, што перакладчык не забяспіў рупліва працаваў над вершам. Тым больш прыкра, што гэты адуваецца часта ў найбольш моцных і выразных месцах лепшага гейнаўскага твора. У арыгінале:

Ich kenne die Weise, ich kenne den Text, Ich kenn' auch die Herren Verfasser; Ich weiß, sie tranken heimlich Wein Und predigten öffentlich Wasser.

Рускі пераклад «Германія» В. Левіка трапна і з дакладнасцю перадае падтэкст гэтых пякучых радкоў:

Я знаю мелодию, знаю слов... Я авторам знаю отлично; Они тайком тутили вино, Проповедую воду публично!

У Ю. Гаўрука:

І словы і музыку ведаю я, І аўтараў знаю чынічых; Употаў віно п'юць, а хваліць воду сваіх прамовах публічных.

Розніца відавочная. Пераклад «б'е ў лоб», а таму не перадае ў поўнай меры тонкай і таму яшчэ

толькі, што вершы «Міхель пастя сакавіка», «Палітычнаму паэту» і некаторыя іншыя, таксама вельмі важныя для вызначэння стылю і характэрна сатыры Гейнэ і яго пазіцыі ў пытанні ўзаемаадносін мастака і грамадства, не трапілі ў зборнік.

Не ўсе пераклады паўнацэнныя па сваіх мастацкіх якасцях. І здарылася гэта ў пэўнай ступені таму, што ў кожнага з перакладчыкаў — іх шасцера — М. Багдановіч, А. Зарышкі, Я. Семязон, Ю. Гаўрук, А. Вяржбоўскі, І. Сіманюскі, — свой творчы падыход да перакладчыцкага майстэрства, сваё ўменне «ўжываць» у паэзію Гейнэ.

Выявілася і яшчэ недастатковая практыка перакладаў паэзіі Гейнэ. На рускую мову, напрыклад, Гейнэ перакладаюць больш стагоддзі і ў ліку перакладчыкаў яго паэзіі такіх паэты, як М. Лермантаў, М. Міхайлаў, Ф. Шчоткаў, П. Вейнберг, А. Блок, В. Бруслаў і многія іншыя.

Пераклад шасці вершаў Гейнэ належыць выдатнаму беларускаму паэту Максіму Багдановічу. За выключэннем перша «Германія», усе яны — вершы лірычных шыклаў. І Багдановіч перадае іх з уласцівай яму пяшчотнасцю, мяккім лірызмам, перадае сакавітай, выразнай мовай. Дарчы, пераклады Багдановіча — гэта яркае сведчанне невычэрпных магчымасцей беларускай мовы ў перадачы лепшых твораў сусветнай паэзіі. Пераклад М. Багдановічам гейнаўскага «Ein Fichtenbaum steht einsam...» можна смела паставіць побач з лермантаўскім перакладам гэтага верша: «На свевере днём стонць аднолька».

У паэзію Гейнэ на нургане Сасна адзінока стаіць, Ануціўшыся дзідам і снемгам, Як белае адувае і сніп, І бачыць у сні яна палю, Што ў далёнай паўднёнай зямле Самотна стаіць і нудуюць На спаленнай соням скале.

Удалыя, сапраўды мастацкія, творчы пераклады на рускую мову перадаўшы Гейнэ перакладчыкі твораў Гейнэ, найбольш удаўся пераклад верша «Enfant-perdue», урыўкі з якога прыведзены ў пачатку артыкула. А. Зарышкіма — «Грэнадэраў», Ю. Гаўрука — «Ткачы» і вершы лірычных шыклаў. Я. Семязон і І. Сіманюскіма, якія належыць пераважна большасць перакладаў, таксама ў большасці выпадкаў спадарожнічала творчай удачай.

Вялікае месца на старонках беларускай друкаваўшася творы Гейнэ. Многія яго вершы апыналіся ў перыядычных выданнях у 1927—1936 гадах, а таксама ў 1954 годзе ў «Полымі» (№ 10) была апублікавана паэма І. Бехера «Я вясняю пацігаровы план». Друкаваліся на беларускай мове яго вершы ў 1931 годзе выйшаў яго раман «Люізіт». У «Полымі» (нумар 3) за 1927 год быў змяшчаны яго партрэт з надпісам: «Іаганэс Бехер, нямецкі пралетарскі пісьменнік, які выказаў жаданне быць пастаўленым супрацоўнікам часопіса «Полымі»».

У 20—30 гады ў беларускіх часопісах друкаваліся таксама празаічныя творы Г. Гейнэ. І. Бехера, К. Клебера, Г. Маршвіцы і інш. У 1931 годзе выйшаў яго раман «Люізіт». У «Полымі» (нумар 3) за 1927 год быў змяшчаны яго партрэт з надпісам: «Іаганэс Бехер, нямецкі пралетарскі пісьменнік, які выказаў жаданне быць пастаўленым супрацоўнікам часопіса «Полымі»».

У 20—30 гады ў беларускіх часопісах друкаваліся таксама празаічныя творы Г. Гейнэ. І. Бехера, К. Клебера, Г. Маршвіцы і інш. У 1931 годзе выйшаў яго раман «Люізіт». У «Полымі» (нумар 3) за 1927 год быў змяшчаны яго партрэт з надпісам: «Іаганэс Бехер, нямецкі пралетарскі пісьменнік, які выказаў жаданне быць пастаўленым супрацоўнікам часопіса «Полымі»».

У 20—30 гады ў беларускіх часопісах друкаваліся таксама празаічныя творы Г. Гейнэ. І. Бехера, К. Клебера, Г. Маршвіцы і інш. У 1931 годзе выйшаў яго раман «Люізіт». У «Полымі» (нумар 3) за 1927 год быў змяшчаны яго партрэт з надпісам: «Іаганэс Бехер, нямецкі пралетарскі пісьменнік, які выказаў жаданне быць пастаўленым супрацоўнікам часопіса «Полымі»».

У 20—30 гады ў беларускіх часопісах друкаваліся таксама празаічныя творы Г. Гейнэ. І. Бехера, К. Клебера, Г. Маршвіцы і інш. У 1931 годзе выйшаў яго раман «Люізіт». У «Полымі» (нумар 3) за 1927 год быў змяшчаны яго партрэт з надпісам: «Іаганэс Бехер, нямецкі пралетарскі пісьменнік, які выказаў жаданне быць пастаўленым супрацоўнікам часопіса «Полымі»».

У 20—30 гады ў беларускіх часопісах друкаваліся таксама празаічныя творы Г. Гейнэ. І. Бехера, К. Клебера, Г. Маршвіцы і інш. У 1931 годзе выйшаў яго раман «Люізіт». У «Полымі» (нумар 3) за 1927 год быў змяшчаны яго партрэт з надпісам: «Іаганэс Бехер, нямецкі пралетарскі пісьменнік, які выказаў жаданне быць пастаўленым супрацоўнікам часопіса «Полымі»».

У 20—30 гады ў беларускіх часопісах друкаваліся таксама празаічныя творы Г. Гейнэ. І. Бехера, К. Клебера, Г. Маршвіцы і інш. У 1931 годзе выйшаў яго раман «Люізіт». У «Полымі» (нумар 3) за 1927 год быў змяшчаны яго партрэт з надпісам: «Іаганэс Бехер, нямецкі пралетарскі пісьменнік, які выказаў жаданне быць пастаўленым супрацоўнікам часопіса «Полымі»».

У 20—30 гады ў беларускіх часопісах друкаваліся таксама празаічныя творы Г. Гейнэ. І. Бехера, К. Клебера, Г. Маршвіцы і інш. У 1931 годзе выйшаў яго раман «Люізіт». У «Полымі» (нумар 3) за 1927 год быў змяшчаны яго партрэт з надпісам: «Іаганэс Бехер, нямецкі пралетарскі пісьменнік, які выказаў жаданне быць пастаўленым супрацоўнікам часопіса «Полымі»».

У 20—30 гады ў беларускіх часопісах друкаваліся таксама празаічныя творы Г. Гейнэ. І. Бехера, К. Клебера, Г. Маршвіцы і інш. У 1931 годзе выйшаў яго раман «Люізіт». У «Полымі» (нумар 3) за 1927 год быў змяшчаны яго партрэт з надпісам: «Іаганэс Бехер, нямецкі пралетарскі пісьменнік, які выказаў жаданне быць пастаўленым супрацоўнікам часопіса «Полымі»».

У 20—30 гады ў беларускіх часопісах друкаваліся таксама празаічныя творы Г. Гейнэ. І. Бехера, К. Клебера, Г. Маршвіцы і інш. У 1931 годзе выйшаў яго раман «Люізіт». У «Полымі» (нумар 3) за 1927 год быў змяшчаны яго партрэт з надпісам: «Іаганэс Бехер, нямецкі пралетарскі пісьменнік, які выказаў жаданне быць пастаўленым супрацоўнікам часопіса «Полымі»».

У 20—30 гады ў беларускіх часопісах друкаваліся таксама празаічныя творы Г. Гейнэ. І. Бехера, К. Клебера, Г. Маршвіцы і інш. У 1931 годзе выйшаў яго раман «Люізіт». У «Полымі» (нумар 3) за 1927 год быў змяшчаны яго партрэт з надпісам: «Іаганэс Бехер, нямецкі пралетарскі пісьменнік, які выказаў жаданне быць пастаўленым супрацоўнікам часопіса «Полымі»».

ЭКЗАМЕН

Дэйтман Ганс АНГЛЕР

Ледзь глянуўшы на мяне, мужчына ў кішэй кінуў мне прамаслены камбінезон, пару пальчаткаў, гумавыя боты. Праз некаторы час я ўжо стаў перад доўгім белым цыхам рыбакамбіната.

Нязвычайна аздэне скоўвала рухі, пакутліва ныла правая нага, сіснутая цесным ботам. Я пераходзіў ад аднаго стараслаўскага электракара да другога стараслаўскага электракара. Усюды мітусіўся, гомаў, паспешліва.

Куды дзелаў мая бестурботная самаўзбуджанасць? Усе тут было чужым — завод, боты, людзі. Ніхто не звяртаў на мяне ўвагі, ніхто не падшоў да мяне з праціўнай рукой, каб сказаць: «Калі ласка! Мы ганарымся тым, што вы не адомліліся працаваць з намі — простымі рабочымі! Вы так патрэбны нам!»

«Гэй, ты! Сдэражыся!» Спалохаўшыся, я адскоўнуў у бок. Успатнёныя рабочыя, што перакоўвалі бочку з селядзцамі, пахмура паглядзеў на мяне. Мне стала прыкра — няма чаго казаць, добры пачатак! «Але я шчыра пакажу ім сабе!» — з абурэннем думаў я. — Як абдуць на сходы групы, так і зрабю. Папраўду тут усе 14 дзён і ні галіны менш! Рабочым крокам я накіраваўся ў цэх.

Тут быў прыменны халадок. Ла пудзімка ішла разгрузка. Умацаваны на тоўстых канатах крукі падхлупілі скрыні з рыбаю і падмаўлі іх наверх. Хутка і рытмычныя салязкі па скрынях блоках канаты. Рабочы з лаятаю спрытна паспаў свежы селядзец буйнамолатай солю.

Трэба было адшукчы начальніка цэха. На перавярнутай бочцы селядца маладзенькая дзяўчына і папраўдзіла хустку. На мяне пачаўся, дзе начальнік, яна кінула на маленькіх вудзіх дзверы ў канцы цэха: «Вузі прама. Матчыма, табе пашануе. Часцей за ўсё ён бывае там, дзе яго не зноўдзеша. І ўжо з цікавасцю: «Будзьце працаваць у нас?»

— Так. Два тылі! — Ах, ты студэнт? Ну табе хоціш... — Я так і не зразумеў, што было ў гэтых словах — зараднасць ці спауваеце? — Мне пашанавала. Начальнік цэха сядзеў за сталом і размаўляў з мужчынам сярэдніх год, у снім запяляльным кішэй. Пажалячы жачыма з сівымі валасамі штошці адступіла на машыны. Я праціўну ёй накіраванне.

— На разгрузку? — Яна запяляльна зірнула на начальніка. — Што там? Допуск? — Так. Студэнт. Павінен адпрацаваць два тылі на рыбакамбінаце.

— Ганс! Табе патрэбны людзі? Забрыў яго сабе. Ён хлопец дужы! Той, каго звалі Гансам (пазней я даведваўся, што ён быў майстрам на засолцы), паглядзеў на мяне. — Калі ты думаеш прыступіць да працы, пані? — Неадкладна! — адказаў я. — Цудоўна!

Ён устаў і кіўком загадаў мне ісці за ім. Мы зноў прайшлі праз доўгія сывраты цэх і па вузкім драўлянай лэсвіцы, што блішчала ад тлушчу, спусціліся ў пограб. Тут была засолачна.

За шырокімі, заваленымі рыбай сталамі, стаялі жачыны. Яны сартавалі селядзі і складалі іх у бочкі, што стаялі побач. Паст селядцоў змяшчаў пластам грубамолатай солі. Асцяпучыя гумавыя пальчаткамі рукі работніцы мільялі над грудзямі «серабрэйтай рыбы». Я ўбачыў двух малых рабочых, якія адрывалі скрыні з рыбай і адуваўлі поўныя бочкі. Іх твары былі чырвоныя ад напружання, на ілбах блішчелі кроплі поту. Я падмаўлі аднаго з іх.

Май напарнікам аказаўся ўшчыны хлопец з Саксоніі. Праз колькі хвілін ён ужо расказаў мне, што ўцёк з завода, дзе працаваў, бо тут, на камбінаце, можна больш зарабіць.

Н. САУЧАНКА.

ЭКЗАМЕН

Дэйтман Ганс АНГЛЕР

Ледзь глянуўшы на мяне, мужчына ў кішэй кінуў мне прамаслены камбінезон, пару пальчаткаў, гумавыя боты. Праз некаторы час я ўжо стаў перад доўгім белым цыхам рыбакамбіната.

Нязвычайна аздэне скоўвала рухі, пакутліва ныла правая нага, сіснутая цесным ботам. Я пераходзіў ад аднаго стараслаўскага электракара да другога стараслаўскага электракара. Усюды мітусіўся, гомаў, паспешліва.

Куды дзелаў мая бестурботная самаўзбуджанасць? Усе тут было чужым — завод, боты, людзі. Ніхто не звяртаў на мяне ўвагі, ніхто не падшоў да мяне з праціўнай рукой, каб сказаць: «Калі ласка! Мы ганарымся тым, што вы не адомліліся працаваць з намі — простымі рабочымі! Вы так патрэбны нам!»

«Гэй, ты! Сдэражыся!» Спалохаўшыся, я адскоўнуў у бок. Успатнёныя рабочыя, што перакоўвалі бочку з селядзцамі, пахмура паглядзеў на мяне. Мне стала прыкра — няма чаго казаць, добры пачатак! «Але я шчыра пакажу ім сабе!» — з абурэннем думаў я. — Як абдуць на сходы групы, так і зрабю. Папраўду тут усе 14 дзён і ні галіны менш! Рабочым крокам я накіраваўся ў цэх.

Тут быў прыменны халадок. Ла пудзімка ішла разгрузка. Умацаваны на тоўстых канатах крукі падхлупілі скрыні з рыбаю і падмаўлі іх наверх. Хутка і рытмычныя салязкі па скрынях блоках канаты. Рабочы з лаятаю спрытна паспаў свежы селядзец буйнамолатай солю.

Трэба было адшукчы начальніка цэха. На перавярнутай бочцы селядца маладзенькая дзяўчына і папраўдзіла хустку. На мяне пачаўся, дзе начальнік, яна кінула на маленькіх вудзіх дзверы ў канцы цэха: «Вузі прама. Матчыма, табе пашану